

Goda Råd

till dig som söker asyl i Sverige

FLYKTINGGRUPPERNAS RIKSRÅD - FARR

UTGIVEN 2007 MED STÖD AV EUROPEISKA FLYKTINGFONDEN

UPPDATERAD SENAST 2015 MED STÖD AV SVENSKA KYRKAN

Detta är FARR

Goda råd ges ut av FARR, Flyktinggruppernas och Asylkommittéernas riksråd. FARR är en ideell organisation. Den består av frivilligt arbetande grupper och enskilda medlemmar runt om i landet. En av FARR:s viktigaste uppgifter är att ge råd och stöd till dig som söker asyl.

Som frivilligorganisation kan FARR inte ändra på lagen eller bestämma hur den ska tolkas. Däremot vill vi med Goda råd tala om vilka rättigheter du har när du söker asyl och vad du kan göra för att påverka ditt ärende.

Goda Råd

Goda råd ges ut av FARR. Den första upplagan togs fram år 2007 i samarbete med Broderskapsrörelsen och medfinansierades av Europeiska flyktingfonden. 2009 publicerades översättningar till spanska och arabiska, finansierat av Rädda Barnen. 2011 uppdaterades Goda råd i alla språkversioner med de ändringar av lag och praxis som skett. Samtidigt togs översättningar fram till engelska och ryska. Detta projekt finansierades av Emmaus Björkå. Mindre uppdateringar gjordes även 2012-2013. 2013 gjordes en översättning till farsi, finansierad av FARR.

I slutet av 2014 gjordes uppdateringar inom ramen för en fördjupningskurs i praktisk humanjuridik. Dessa ligger till grund för utgåvan 2015. Översättningar finansierades av Svenska Kyrkan.

För aktuell information, se FARR:s hemsida: <http://www.farr.se>.

FARR vill tacka Baharan Kazemi, Cajsa Unnbom, Emelia Frennmark, Sandra Gustafsson, Lina Myritz, Michael Williams, Miriam Nygren, Sanna Vestin, Ylva Sjölin och Asylgruppen i Malmö för deras insatser med granskning och uppdatering. Vi tackar även Maria Zerihoun för fotografier.

FARR:s styrelse

UTGIVNINGÅR 2007 (tryckt utgåva), 2011, 2012, 2015 (endast pdf-upplagor)

REDIGERING Sanna Vestin 2011-2015

OMSLAGSFOTO STARFOTOGRAAF / DREAMSTIME.COM

Vem har rätt att stanna i Sverige?	7
Flyktingar och andra skyddsbehövande	7
Synnerligen ömmande omständigheter	9
Barns särskilt ömmande omständigheter	10
Anhöriga	11
<hr/>	
Asylproceduren	15
<hr/>	
Första instans: Migrationsverket	16
Ska din ansökan prövas i Sverige?	17
Så här fungerar Dublinförordningen	18
Snabbproceduren vid »uppenbart ogrundad ansökan«	21
Offentligt biträde	21
Asylutredning	22
Rätt till tolk	23
Om du får avslag	24
Om du får permanent uppehållstillstånd	24
Om du får tidsbegränsat uppehållstillstånd	25
Svenskt medborgarskap	25
<hr/>	
Andra instans: Migrationsdomstolarna	26
Att överklaga	26
Att begära muntlig förhandling	26
Sekretess	27
Om du får avslag	28
Om du får bifall	28
<hr/>	
Tredje instans: Migrationsöverdomstolen	29
Prövningstillstånd	29
Säkerhetsärenden	30
Om domstolen inte ändrar utvisningsbeslutet	31
<hr/>	
Utvisning och verkställighet	32
Återvändandesamtal	32
Om ditt ärende lämnas över till polisen	33
Återreseförbud	34
När ett tidsbegränsat uppehållstillstånd går ut	34
<hr/>	

Förvar	35
Anledningar till att du kan bli tagen i förvar	35
Tidsgränser	36
Juridisk hjälp	36
Din ansökan om uppehållstillstånd	36
Ambassadbesök och resehandlingar	37
Dina rättigheter i förvaret	37
Besök	37
Häkte	37
Att ställas under uppsikt	38
Barn i förvar	38

Verkställighetshinder - att pröva nya skäl	39
Praktiska och medicinska verkställighetshinder	39
Verkställighetshinder på grund av nya skyddsbehov	40
Migrationsverkets prövning av verkställighetshinder (12:18)	40
Ny prövning av skyddsbehov (12:19)	41
Bevis	41
Om du får en ny prövning	42
Om du nekas prövning	42
Preskription	44
Barn och verkställighetshinder	44
Att byta spår - söka på grund av arbete	44
Att ansöka om uppehållstillstånd från utlandet	45

När Sverige inte ger skydd	46
Kommittén mot tortyr, CAT	47
Europadomstolen, ECHR	47
Så ansöker du	48

Så kan du påverka ditt ärende	49
Berätta allt redan från början	49
Välj ditt offentliga biträde	49
Samarbeta med ditt biträde	50
Bidra med kunskap om det land du flytt från	50
Berätta i detalj om skälen till att du söker asyl	50

Vanliga skäl till avslag	52
Det är inte i Sverige som ditt ärende ska prövas	53
Du är inte trovärdig	53
Du riskerar inte allvarliga övergrepp	53
Du kan söka skydd hos myndigheterna i ditt hemland	53
Du kan flytta till en annan del av ditt hemland	53
Krisen i ditt hemland är inte tillräckligt omfattande	53
Du har lämnat viktig information för sent	54
Det har blivit lugnare i ditt hemland	54
Dina skäl för att fly täcks inte av svensk lag	54
Du bedöms inte ha synnerligen ömmande omständigheter	54
Du har inte varit politiskt aktiv på tillräckligt hög nivå	54

Särskilda råd till kvinnor	55
Försök få ett ombud som kan kvinnors skäl	55
Lyft fram det politiska i det du gjort	55
Ta själv upp dina skäl	56
Berätta tidigt	56
Berätta i detalj	57
Berätta vid rätt tillfälle	58
Förklara varför du inte kan få skydd av staten	58
Om du vill - be om en separat intervju	58
Om du behöver vittna mot människohandlare	58

Särskilda råd till dig som har varit eller vill vara tillsammans med någon av samma kön	59
Dölj inte din läggning	59
Berätta tidigt	60
Om du vill - be om en separat intervju	60
Förklara varför du inte kan få skydd i hemlandet	60
Hjälp till med information om situationen i ditt land	60
Lev öppet	61
Om du blir tillsammans med någon i Sverige	61
Här kan du få hjälp	61

Särskilda råd till dig som har varit utsatt för tortyr eller sexuella övergrepp	62
Berätta om allt du har upplevt som kränkande	62
Berätta tidigt	62
Beskriv övergreppen i detalj	62
Få de fysiska skadorna dokumenterade	63
Få de psykiska skadorna dokumenterade	63
Sök hjälp på center för torterade flyktingar	64

Barns skäl	65
Vem räknas som barn?	65
Barnets rättigheter i lagen	65
Barn ska få chansen att berätta själva	65
Barn kan ha egna asylskäl	66
Ensamkommande barn	67
Till dig som sökt asyl som ensamkommande barn	67
<hr/>	
Dina rättigheter som asylsökande	69
Vård	69
Barn och vård	70
Utbildning	70
Arbete	71
Boende	71
Dagersättning	72
<hr/>	
Dina rättigheter som papperslös	73
Vård	73
Barn och vård	74
Stöd och hjälp från socialtjänsten	75
Utbildning	76
Arbete	76
<hr/>	
Om du har blivit felaktigt bemött	77
Migrationsverkets bemötandeombudsman	77
Justitieombudsmannen (JO)	77
Diskrimineringsombudsmannen (DO)	77
<hr/>	
Adresser	78
FARR och lokala asylkommittéer	78
Andra organisationer som arbetar med asyl- och flyktingfrågor	79
Organisationer som förmedlar vård till EU-migranter och papperslösa	82
Övriga vårdorganisationer	82
Stöd för våldsutsatta	83
Fackliga organisationer	84
Övriga länkar	84
<hr/>	
Bilagor	85
EU-länder, Dublinländer och EES-länder	85
Fullmakt för ombud	86
<hr/>	

Vem har rätt att stanna i Sverige?

Flyktingar och andra skyddsbehövande

Enligt Utlänningslagen finns tre kategorier av personer som har rätt till skydd i Sverige: flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övriga skyddsbehövande.

En **flykting** är enligt lagen...

en utlänning som

befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och

inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Utlänningslagen 4 kap 1 §

Stycket bygger på den definition av en flykting som finns i FN:s konvention om flyktingars rättsliga ställning. Definitionen innehåller flera delar:

- **Att du befinner dig utanför hemlandet,**
- **att du känner fruktan, alltså är rädd för förföljelse,**
- **att fruktan är välgrundad - alltså att faran är verklig och kan styrkas av andra,**
- **att förföljelsen beror på vissa bestämda saker, och**
- **att du inte kan få skydd i hemlandet.**

Alla delarna måste vara uppfyllda för att du ska bedömas som flykting. Den första punkten tolkas i praktiken som att du måste befinna dig i Sverige. Begreppet "välgrundad fruktan" betyder här att du är rädd för vad som kommer att hända i framtiden. Det som redan har hänt är inte avgörande.

Enligt EU:s direktiv för vilka som ska räknas som flyktingar måste "förföljelse" vara handlingar som "innebär en allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna". Som exempel nämns "fysiskt eller psykiskt våld, inklusive sexuellt våld, rättsliga, administrativa, polisiära och/eller judiciella åtgärder som i sig är diskriminerande eller som genomförs på ett diskriminerande sätt, åtal eller straff som är oproportionerliga eller diskriminerande".

Även om du inte räknas som flykting enligt flyktingkonventionen, kan du ha behov av skydd enligt Utlänningslagen.

Man är **alternativt skyddsbehövande** om man inte riskerar förföljelse av något av de skäl som räknas upp i flyktingparagrafen men det ändå finns *grundad anledning att anta att man...*

vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller som civilperson löpa en allvarlig och personlig risk att skadas på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt, och inte kan, eller på grund av risken inte vill, begagna sig av hemlandets skydd.

Utlänningslagen 4 kap 2 §

(Obs; utdraget från lagen är något förkortat.) Det här stycket bygger på den definition som finns i EU:s direktiv om skyddsgrunder.

Upphållstillstånd enligt någon av de två definitionerna (flykting eller alternativt skyddsbehövande) kallas också för **asyl**.

Till slut kan man enligt Utlänningslagen vara **övrig skyddsbehövande**. Detta inträffar om man inte passar in varken i definitionen av flykting eller alternativt skyddsbehövande, men ändå...

- 1. behöver skydd på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt eller på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp, eller*
- 2. inte kan återvända till sitt hemland på grund av en miljökatastrof.*

Utlänningslagen 4 kap 2a §

När paragrafen om övriga skyddsbehövande kom till nämnde regeringen några exempel på vad som kan räknas som allvarliga övergrepp i lagens mening:

...repressalier, rättsövergrepp och trakasserier. Det kan röra sig om såväl godtyckliga som systematiska övergrepp som det till följd av maktförhållanden i landet inte finns möjlighet för den enskilde att skydda sig mot eller få rättelse för. (...) Övergreppen kan ha formen av oproportionerligt straff, godtycklig frihetsberövande, misshandel, sexuella övergrepp, yrkesförbud, social utstötning eller andra trakasserier när de är av stor svårighetsgrad men inte utgör tillräcklig grund för att medge skydd enligt flyktingparagrafen (...)

Proposition 2004/05:170, s. 274

Vilken skyddskategori det än handlar om, så kan du vara hotad antingen av staten eller av någon annan. Men om det är någon annan aktör än staten som är ansvarig för förföljelsen eller övergreppen, så måste du visa att staten inte kan eller vill ge dig skydd.

Om du är statslös, det vill säga inte är medborgare någonstans, så kan du ändå ha skyddsbehov gentemot ett land som du har vistats i. Däremot kan du inte få upphållstillstånd i Sverige enbart för att du är statslös.

Vad är det för skillnad mellan de olika kategorierna av skyddsbehövande?

I flyktingparagrafen används uttrycket "förföljelse". Förföljelse behöver inte nödvändigtvis betyda dödshot eller tortyr, det kan bestå av upprepade trakasserier, hot, misshandel och övergrepp av olika slag. Å andra sidan så måste du för att räknas som flykting riskera förföljelsen av något av de särskilda skäl som räknas upp i paragrafen.

Paragrafen om alternativt skyddsbehövande handlar om personer som löper en viss bestämd risk, nämligen dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller urskillingslöst våld vid en väpnad konflikt. Det finns inget krav på vad orsaken är. Paragrafen används främst för personer som flytt från krig – väpnad konflikt. Om risken är stor för vem som helst att drabbas kan det räcka med att visa du kommer från konfliktområdet, annars behöver du visa att du själv löper en större risk.

En övrig skyddsbehövande slutligen är oftast på flykt från en situation som inte räknas som väpnad konflikt men ändå som "svåra motsättningar". Då anses det inte vara så stor risk att drabbas. För att du ska räknas som övrig skyddsbehövande måste det i kombination med konflikten finnas något starkt personligt skäl till varför just du behöver skydd.

Asylansökan ska prövas i en viss ordning. Först prövas om du uppfyller kraven för att räknas som flykting. Gör du det har du rätt till asyl och flyktingstatus. Om du inte uppfyller flyktingkraven så prövas om du är alternativt skyddsbehövande, och så vidare.

Uppehållstillstånd som "övrig skyddsbehövande" kallas inte för asyl. Men alla tre kategorierna av skyddsbehövande har enligt lagen **rätt** att få uppehållstillstånd. Undantag får bara göras om den sökande själv har begått krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten eller vissa andra grova brott.

Vuxna och barn, män och kvinnor, kan ha skyddsbehov. Om en familj söker asyl ska vars och ens skäl prövas, även barnens skäl.

→ LÄS MER UNDER "ASYLPROCEDUREN", SID 15

Synnerligen ömmande omständigheter

Du kan också få stanna i Sverige även om myndigheterna inte tycker att du behöver skydd. Det kan till exempel handla om att du är väldigt sjuk eller har botten i Sverige så länge att det är svårt att åka hem. Sådana skäl kallas i lagen för **synnerligen ömmande omständigheter**.

Uppehållstillstånd får ges:

om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen skall särskilt beaktas utlänningens hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situationen i hemlandet.

Utlänningslagen, 5 kap 6 §

När det gäller hälsotillstånd – hur man mår – så är reglerna mycket hårda. För det första måste din sjukdom vara så allvarlig att du riskerar att dö. Och även om du är så svårt sjuk kan du utvisas, om det finns vård i ditt hemland. Att du inte har råd med den vård du behöver eller till exempel inte kan ta dig till sjukhus räcker inte som skäl, inte heller att vårdens kvalitet är sämre. Dessutom vägs skälen för uppehållstillstånd mot vad det kostar att ge vård här. Om det skulle bli dyrt för Sverige kan det bli avslag.

Det är också svårt att få stanna på grund av anpassning till Sverige. Dina band till Sverige bedöms individuellt, det finns ingen regel som säger att alla som har bott här en viss tid får vara kvar. I lagens förarbeten – kommentarer från bland annat regeringen och riksdagen när lagen togs fram – står det att tiden, oavsett om man har varit i Sverige i månader eller år, inte spelar roll i sig om den inte har lett till särskild anknytning. Särskild anknytning kan vara till exempel att man haft arbete eller studerat under lång tid. Om du har varit utanför Sverige en period kommer bara tiden efter att du har kommit tillbaka att räknas som vistelsetid.

Den tredje punkten, situationen i hemlandet, förklarades inte när lagen kom till. Men så som punkten har tolkats har den kommit att betyda flera saker. Hit räknas bland annat praktiska hinder som gör att Sverige inte kan genomföra en utvisning (till exempel att hemlandet inte tar emot). Det kan också handla om att du är utstött från ditt sociala sammanhang eller lider av trauma till följd av tortyr, liknande svåra upplevelser i hemlandet eller människohandel.

Barns särskilt ömmande omständigheter

För barn heter det inte synnerligen ömmande omständigheter utan särskilt ömmande omständigheter. Det innebär att omständigheterna inte behöver vara av riktigt samma tyngd och allvar som för vuxna. Men även för barn ges uppehållstillstånd av ömmande omständigheter bara i undantagsfall. Ensamkommande barn som inte har någon som kan ta emot dem i hemlandet kan få uppehållstillstånd av särskilt ömmande omständigheter, om de inte har skyddsbehov.

Migrationsverket eller domstolen ska ta hänsyn till om barnet har bott länge i Sverige och om det i så fall har lett till en särskild anknytning. Anknytningen till Sverige kan ha kommit till genom att barnen har anpassat sig till det svenska samhället, ofta genom att ha gått i en svensk skola.

Det står ingenstans vad som räknas som tillräckligt lång vistelsetid för att ett barn ska ha fått anknytning till Sverige men en tumregel är cirka sju år. Om barnet levt gömd är det inte säkert att den tiden räknas in. Bedömningen kommer alltid att göras från fall till fall. Ju äldre barnet är desto troligare är det att migrationsverket bedömer att barnet har en egen anknytning till Sverige utanför familjen. Det kan också spela in om barnet varit placerat i familjehem.

Barns behov av vård kan ge uppehållstillstånd även om det inte handlar om en livshotande sjukdom. Om det gäller en svår sjukdom som hotar barnets framtida utveckling och livskvalitet och som kan botas i Sverige men inte i hemlandet, kan barnet få uppehållstillstånd av särskilt ömmande omständigheter.

FOTO AMNESTI.NU

Anhöriga

Familj som söker asyl tillsammans

Om en familj (föräldrar och barn under 18 år) kommer till Sverige tillsammans och någon av familjemedlemmarna beviljas uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov eller synnerligen ömmande omständigheter, så får hela familjen stanna på samma grund. Även en annan vuxen som blivit barnets vårdnadshavare kan få uppehållstillstånd samtidigt med ett barn som får stanna på grund av skyddsbehov.

Familjeåterförening

Den som är gift eller sambo med någon som bor i Sverige har rätt att få uppehållstillstånd i Sverige. Detta gäller även för registrerat partnerskap och äktenskap mellan personer av samma kön. Det betyder att om du har permanent uppehållstillstånd i Sverige har din partner också rätt att bo här. Ni måste dock båda vara över 18 år, och ingen av er får vara gift med någon annan.

Barn under 18 år som har en eller båda föräldrarna bosatta i Sverige har också rätt till uppehållstillstånd. Det är barnens ålder då Migrationsverket fattar beslutet som räknas. Det krävs också att barnet någon gång har bott med föräldern och att barnet inte har större anknytning till en förälder som bor i ett annat land. Handlingar eller DNA-test som styrker

släktskapet kan krävas. I vissa fall ställs andra villkor för att anhöriga ska få resa in, se nedan om passkrav och försörjningskrav.

Föräldrar till barn som har kommit hit ensamma och fått uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande har också rätt att flytta till Sverige. Men om barnet fick stanna på grund av särskilt ömmande omständigheter tillåts det oftast inte. I så fall antas att familjen kan återförenas i hemlandet, eller i det land där föräldrarna har tillstånd att bo.

Migrationsverket får även ge uppehållstillstånd till andra nära anhöriga. Men då krävs det att personerna levde tillsammans precis innan den som nu bor i Sverige lämnade hemlandet. Den ena parten måste också vara beroende av den andra. Beroendet kan vara ekonomiskt, känslomässigt och/eller socialt. Beroendet måste ha funnits redan i hemlandet och fortfarande finnas. Om det finns andra familjemedlemmar i hemlandet eller något annat land, så kan Migrationsverket bedöma att den anhörige borde kunna få stöd av dem istället.

Vem som är barn i lagens mening bedöms då Migrationsverket fattar sitt beslut. Det spelar alltså ingen roll hur gammal man var när ansökan lämnades in. Den som är 17 år när den får beslut efter att ha ansökt om återförening med föräldrar får nästan garanterat uppehållstillstånd. Den som däremot hinner fylla 18 år innan det kommer ett beslut kommer att räknas som vuxen, och då blir reglerna hårdare. Det händer att yngre syskon får komma till Sverige medan syskon över 18 år får nej. I ett sådant fall kan uppehållstillstånd istället sökas på grund av anknytning och hushållsgemenskap. Men då krävs att barnet fortfarande är beroende och inte kan få stöd på annat sätt.

Ansökan om uppehållstillstånd för anhöriga ska lämnas in från hemlandet eller något annat land där de anhöriga har rätt att vistas. Det går fortast att ansöka via internet men det går också att lämna ansökan på ambassad eller konsulat. Dina familjemedlemmar får inte resa in i Sverige förrän uppehållstillståndet är klart.

Passkrav

För att få resa in i Sverige krävs att man har giltigt pass och att man kan styrka sin identitet. I de flesta fall uppfylls båda delarna genom att man har ett hemlandspass. Om man inte har hemlandspass kan det i undantagsfall gå att styrka identiteten på annat sätt, genom intyg eller handlingar. I så fall kan Sverige i undantagsfall utfärda främlingspass. Men främlingspass beviljas inte till personer som befinner sig i sitt hemland. Sammantaget är det mycket svårt för familjer att få återförenas i Sverige om de kommer från ett land utan fungerande myndigheter som kan utfärda handlingar.

Om det är helt omöjligt för de anhöriga att få identitetshandlingar kan migrationsverket göra en DNA-analys för att bekräfta familjebanden och sedan göra en samlad bedömning för hela familjen. DNA-analysen får dock bara användas om det inte finns några andra tveksamheter i utredningen, som till exempel att makar lämnat olika uppgifter om något.

Försörjningskrav

Om du är vuxen och har sökt asyl i Sverige och fått uppehållstillstånd som övrig skyddsbehövande eller på grund av synnerligen ömmande omständigheter, så måste du visa att du har en tillräckligt stor bostad och kan försörja dig själv innan dina anhöriga beviljas uppehållstillstånd. Dessa krav kallas försörjningskrav. Bostaden ska vara en hyresrätt med första- eller andrahandskontrakt, en bostadsrätt eller ett eget hus. Hur stor bostaden måste vara beror på hur stor familjen är. Det du tjänar behöver bara räcka till att försörja dig själv, men Migrationsverket gör en bedömning av om det är en säker inkomst. Aktuella regler finns hos Migrationsverket. Försörjningskravet gäller inte om det är ditt eller dina barn som ansöker, ensamma eller tillsammans med den andra föräldern. När du har haft uppehållstillstånd i fyra år upphör försörjningskravet att gälla även för andra anhöriga.

Anhöriga som befinner sig i Sverige

Om du befinner dig i Sverige och ansöker om uppehållstillstånd för att du är anhörig till någon som bor här, så får du antagligen avslag, eftersom en sådan ansökan ska lämnas in från utlandet. Undantag kan göras om du har en pågående asylansökan hos Migrationsverket eller befinner dig i Sverige lagligt med någon form av uppehållstillstånd (inte bara som turist). Om du söker asyl medan din partner och/eller barn redan bor i Sverige ska du ta upp anknytningen i din asylansökan. Du kan också ta upp anknytningen senare under proceduren om den har uppstått under tiden i Sverige.

Migrationsverket får ge uppehållstillstånd till en förälder som är vårdnadshavare för och sammanbor med ett barn som har fått asyl. Enligt lagen ska beslutsfattarna ta särskild hänsyn till barn som skulle kunna ta skada av att skiljas från en förälder, om det skulle bli fråga om en lång separation. Men för att du ska få söka från Sverige ska det stå helt klart att du skulle ha fått uppehållstillståndet från utlandet. Det betyder att du kan få avslag till exempel om du vistats länge illegalt i Sverige. Du måste visa upp särskilda skäl till att du inte kan resa till hemlandet, eller att just ditt barn skulle fara illa av separationen. Du måste också kunna styrka din identitet med pass på samma sätt som om du sökt från utlandet.

Kan jag som asylsökande gifta mig i Sverige?

Som asylsökande kan du gifta dig eller bli sambo (flytta ihop) med din partner i Sverige. Detta gäller även par av samma kön. Innan ni gifter er måste det göras en hindersprövning. Det betyder att man utreder om det finns några hinder, till exempel att någon av er redan är gift. Du kan därför behöva intyg från ditt hemland, till exempel från ambassaden. Prövningen görs på det lokala skattekontoret och du behöver godkända ID-handlingar. Du kan gifta dig även om du fått avslag på asylansökan och väntar på utvisning. Giftermålet kan ske var som helst, men det ska förrättas av en präst eller annan godkänd vigselförrättare, och med två vittnen. Om du gifter dig enligt muslimsk sed bör du kontrollera hos Skatteverket att äktenskapet registrerats i Sverige.

Jag har fått avslag på asylansökan. Kan jag få stanna hos min familj i Sverige?

Om du har barn som bor i Sverige och det finns risk för en långvarig separation från barnet, så kan du eventuellt få söka från Sverige, men bara på vissa villkor – se ovan under "anhöriga som befinner sig i Sverige". Huvudregeln är annars att du ska ansöka från ditt hemland - eller från något annat land där du har rätt att vistas. Du behöver stanna kvar en period i det land där du lämnat in ansökan, eftersom du kan bli kallad till intervju på svenska ambassaden. Om du får tillstånd ska det också hämtas på ambassaden. Det går att lämna in ansökan i vilket land som helst där du har en adress, men ambassaden är inte skyldig att utreda ditt ärende om du inte har tillstånd att vara i landet.

Min partner kommer från ett EU-land och bor i Sverige. Har jag rätt att bo i Sverige?

Ja. Om din make/maka/registrerade partner/sambo är medborgare i ett annat EU- eller EES-land och bor och försörjer sig i Sverige har du automatiskt rätt att bo här. Det kallas uppehållsrätt. Du behöver bara anmäla dig till Migrationsverket för att få ett uppehållskort. Det gäller även personer som har dubbla medborgarskap, om det ena är från ett EU-land. Du måste kunna visa upp ett giltigt pass.

→ SE LISTA ÖVER EU/EES-LÄNDER, SID 85.

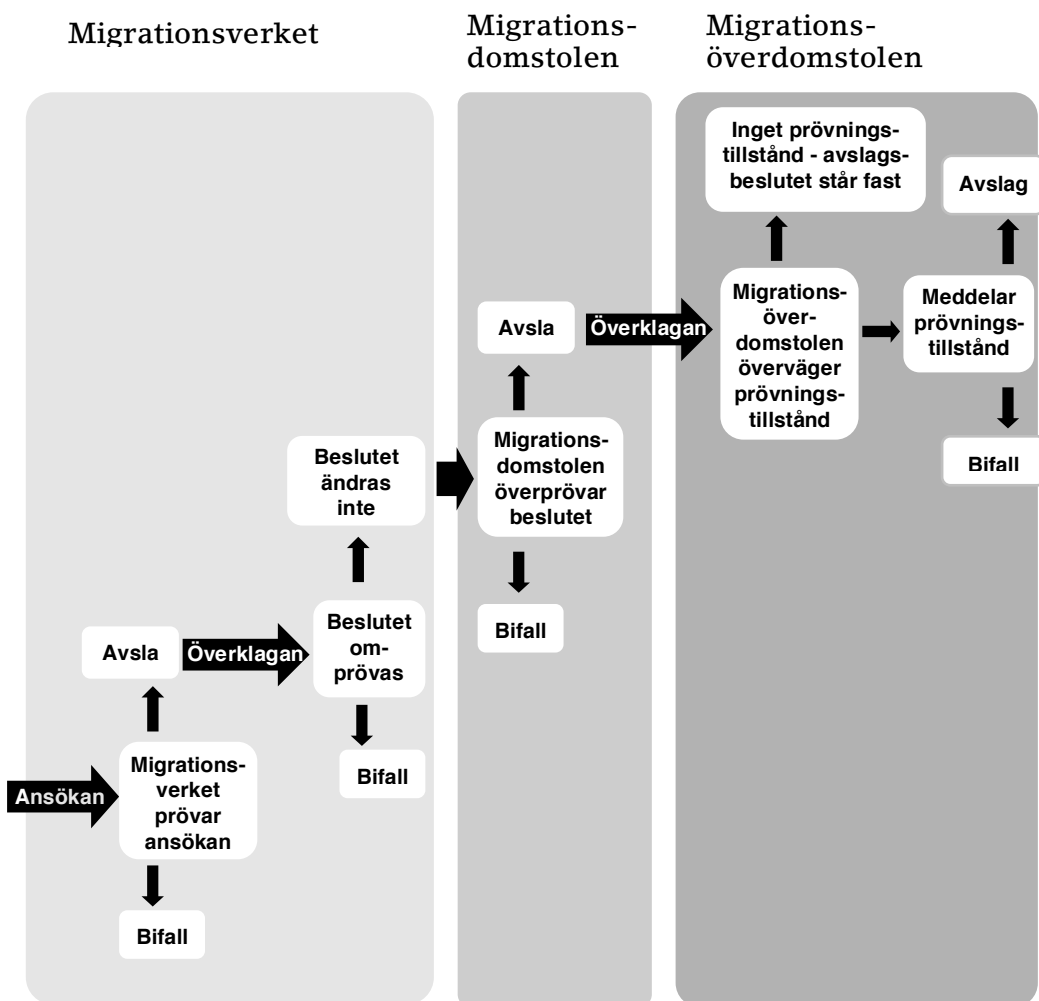
Jag vill bo med min nya partner i Sverige men Migrationsverket vill pröva om vårt förhållande är på riktigt. Hur går det till?

Om ni ska gifta er men inte är gifta ännu (eller om ni är sambo men inte har bott ihop redan i utlandet) så ska Migrationsverket utreda om det är ett så kallat seriöst menat förhållande. Det kallas seriositetsprövning. Det Migrationsverket tittar på är hur länge ni har känt varandra, om ni pratar ett gemensamt språk och vad ni känner till om varandra. Om Migrationsverket tror att det finns risk för att den ena partnern kommer att utsättas för våld eller allvarliga kränkningar i förhållandet kan det bli nej på ansökan. För att kunna se om det finns en sådan risk får Migrationsverket information från polisen, som har ett register över personer som är misstänkta eller dömda för brott.

Om ni är gifta så provas inte seriositeten. Då får Migrationsverket inte ifrågasätta ert förhållande, om det inte finns bevis för att det är ett rent skenäktenskap.

→ FÖR REGLER OM ARBETSTILLSTÅND, SE SID 111 I 1.

Asylproceduren

Första instans: Migrationsverket

När du söker asyl i Sverige är det Migrationsverket du träffar först. Det är den myndighet som bestämmer vem som ska få uppehållstillstånd i landet.

Du bör söka asyl så fort som möjligt efter det att du har kommit till Sverige, helst samma dag. Annars kan Migrationsverket tro att du inte har så starkt behov av skydd.

När du kommer till Sveriges gräns (flygplatser räknas också) kan du säga att du vill söka asyl. Då får du komma till någon av Migrationsverkets ansökningsenheter. De finns till exempel i Göteborg, Malmö och Solna (i Stockholm). Ansökningsenheterna tar emot din asylansökan och tar fingeravtryck och foto på dig. De prövar också om du har rätt till det ekonomiska bidrag som asylsökande kan få om de inte har egna pengar. Barn under 14 år behöver inte lämna fingeravtryck.

Vid det första mötet med Migrationsverket frågar de lite kort om varför du söker asyl i Sverige. Det handläggaren vill veta vid detta första möte är ditt namn, födelsedatum, medborgarskap och språk. Migrationsverket frågar också om din hälsa och undrar om du vill göra en frivillig hälsokontroll. Den kan du tacka ja till.

Du kommer att få lämna ifrån dig ditt hemlandspass om du har ett sådant. Om inte kommer Migrationsverket att be om andra ID-handlingar, som ID-kort, körkort, militärbok, militärkort eller födelsebevis. De kommer även att fråga dig om du har önskemål kring vilket offentligt biträde du vill ha (det offentliga biträdet är en jurist som ska hjälpa dig kostnadsfritt), och om det spelar någon roll för dig om den som intervjuar dig och tolken är man eller kvinna. Vilket offentligt biträde du får kan bli betydelsefullt för dig och det kan vara bra att välja själv om du har möjlighet till det. Kontakta gärna frivilligorganisationer för information om kunniga biträden.

Du kan tidigt i asylprocessen få frågan om att göra en språkanalys. En språkanalys gör Migrationsverket för att se om du verkligen kommer från den plats du säger att du kommer ifrån. Analysen går ut på att du får prata medan din röst spelas in. Sedan lyssnar en språkbedömare som anlitas av Migrationsverket på bandet och bedömer var din dialekt hör hemma.

När du sökt asyl får du ett ID-kort som kallas LMA-kort. LMA står för Lagen om mottagande av asylsökande. Du kommer sedan att erbjudas boende. Om du inte har egna pengar har du rätt till dagersättning, ett bidrag för asylsökande.

Hur själva asylutredningen går till kan variera. Tidigare var det vanligast att den asylsökande först träffade sitt offentliga biträde, som skrev ner en redogörelse om asylskälen innan Migrationsverkets utredare började titta på ärendet. Numera är det vanligare att man redan inom ett par veckor får kallelse till en utredningsintervju på Migrationsverket, innan biträdet har skrivit något. Om ett offentligt biträde är förordnat så kallas biträdet också till intervjun. Se mer under rubrikerna "Offentligt biträde" och "Asylutredning".

► När du söker asyl i Sverige är det Migrationsverket du träffar först

FOTO CAJSA UNNBOM

Ska din ansökan prövas i Sverige?

Vid den första kontakten med Migrationsverket får du flera frågor om resan till Sverige. Handläggaren vill veta när du lämnade ditt hemland, vilken plats du reste från och hur du tog dig till Sverige. Han eller hon kommer att fråga om du har varit i andra länder innan du kom hit. Migrationsverket vill också veta om du har biljetterna för resan till Sverige. Sedan utreder Migrationsverket om din asylansökan ska prövas här eller i ett annat land.

Du kan nämligen inte välja själv var du vill söka asyl. Sverige, de andra EU-länderna och Island, Norge och Schweiz har regler kring detta. Överenskommelsen kallas Dublinförordningen och de länder som har skrivit under den kallas Dublinländer. Tanken är att du bara ska söka asyl i ett av dessa länder.

Så här fungerar Dublinförordningen:

Om din asylansökan redan har börjat utredas i ett EU-land, så ska det landet fortsätta att sköta om ditt ärende.

Om du är vuxen och din ansökan *inte* har börjat utredas ska du i första hand få din ansökan prövad i ett EU-land som har beviljat dig uppehållstillstånd eller visum. Om du inte har uppehållstillstånd eller visum så ska din asylansökan prövas i det land där du först reste in i EU. Om det inte går att visa var du reste in men det kan visas att du har vistats illegalt i ett EU-land, så ska asylansökan prövas där. Finns inget sådant land heller, så ska asylansökan prövas i det land där du lämnat in asylansökan.

Det finns också specialregler för sammanföring av familjemedlemmar som hamnat i olika länder.

Om du kommer till Sverige för att söka asyl, men det visar sig att din ansökan ska prövas i ett annat EU-land enligt någon av de här reglerna så kommer du att skickas till det landet. Oftast går det till så att du har lämnat fingeravtryck i ett annat land.

Om du är under 18 och söker asyl i Sverige ensam, behöver du bara åka tillbaka till det land som släppt in dig i EU om du redan har fått beslut i ditt ärende i det landet, positivt eller negativt. Om du inte har fått beslut någonstans så ska du i första hand få din ansökan prövad i ett EU-land där du har familjemedlemmar, om det är till ditt bästa. I andra hand ska asylansökan prövas här i Sverige. Det kan hända att Sverige ifrågasätter din ålder och bestämmer att du ska räknas som vuxen, och då kan du bli överförd till det andra landet även om du inte har fått beslut där.

När Sverige anser att ett annat land har ansvaret så skickas en förfrågan dit. Vissa EU-länder bryr sig inte om att svara, och då räknas det som ett godkännande.

Om ditt ärende behandlas enligt Dublinförordningen så har du ingen automatisk rätt till offentligt biträde, vanligast är att du inte får det. Ensamkommande barn är undantagna och får normalt sett ett biträde och har alltid rätt att få en god man (se sid 67).

Hur kan Migrationsverket veta var jag har varit?

Alla över 14 år som söker asyl i ett EU-land måste lämna fingeravtryck. Sedan januari 2003 lagras fingeravtrycken i EU:s dataregister EURODAC. Alla EU-länder samt Norge och Island kan titta i den databasen och om du har sökt eller fått asyl i ett av länderna syns det. Migrationsverket kommer då att försöka få dig att åka tillbaka dit.

Ibland händer det att även barn under 14 år tvingas lämna fingeravtryck när polis eller gränsvakter inte tror på den ålder som barnet uppger.

Om Migrationsverket redan då du gör din asylansökan ser att du ska skickas till ett annat EU-land, så kommer du att få veta det meddetsamma och du kommer antagligen inte att kallas till någon mer muntlig utredning. Om det kommer upp skäl för en överföring till ett annat EU-land senare under en så kommer du att få information om det och en chans att säga något.

Om Migrationsverket beslutar att du ska skickas till det ansvariga Dublinlandet så kan du överklaga det på ditt eget språk till migrationsdomstolen. Överklagandet ska vara gjort inom tre veckor efter det att du fick beslutet. Men du kan tvingas lämna Sverige innan migrationsdomstolen har prövat saken. Det är inte heller dina asylskäl som prövas då, utan bara frågan om vilket land som ska titta på dem.

Måste Sverige följa Dublinförordningen?

Nej. Varje land får pröva en persons asylskäl om det vill. I praktiken görs det dock väldigt få undantag eftersom Sverige utgår ifrån att alla EU-länder följer Genèvekonventionen, det vill säga att flyktingar behandlas rättvist oavsett vart de kommer. De faktorer som ligger till grund för bedömningen är dels hur flyktingmottagandet i mottagarlandet ser ut och dels personliga skäl, såsom hälsa och anknytning till Sverige. De senaste åren har flera EU-länder kritiserats hårt för att inte följa internationella regler och EU-regler för flyktingmottagande. Europadomstolen för mänskliga rättigheter har ingripit mot överföringar till Grekland. Sverige har också under en period stoppat överföringar just till Grekland, men i de flesta fall har Sverige hållit fast vid en strikt tillämpning av förordningen.

När slutar ett Dublinbeslut att gälla?

När det ansvariga Dublinlandet går med på att ta emot en asylsökande kallas det en accept. När den accepten har kommit måste Sverige överföra – det vill säga skicka – personen inom sex månader. Tar det längre tid så blir det Sveriges ansvar att pröva ärendet. Men då krävs det att det är staten som råår för att personen inte kunnat skickas i tid. Tänk också på att Sverige alltid kan

begära anstånd (mer tid) från det andra landet. Ibland kan överföringen inte göras eftersom den asylsökande är frihetsberövad, till exempel sitter i fängelse. Då går ansvaret för att pröva fallet över till Sverige efter 12 månader.

Om den asylsökande inte kan skickas på grund av att han eller hon gömmer sig går ansvaret över till Sverige 18 månader efter det andra Dublinlandets accept.

Om du har haft ett beslut om inhibition i ditt Dublinärende (det vill säga att överföringen till ett annat land av någon anledning har stoppats tillfälligt), så börjar tidsfristerna räknas från noll igen efter att inhibitionen har löpt ut. Sverige får alltså en ny period om sex eller 18 månader på sig att överföra dig till det andra landet efter att inhibitionen upphävts.

Om en asylsökande som fått ett Dublinbeslut lämnar Dublinområdet i mer än tre månader kan han eller hon på nytt söka asyl i vilket Dublinland som helst. Observera att du måste ta dig direkt till det land där du vill söka asyl för att inte på nytt bli ett Dublinärende, och bevisa med handlingar att du verkligen befunnit dig utanför Dublinområdet mer än tre månader. Beviskraven är mycket hårda. Exempel på sådana handlingar kan vara ID-dokument utfärdade under de tre månaderna, resehandlingar (biljetter eller stämplade resehandlingar) samt att du har haft kontakt med ambassad till ett EU-land. Det är väldigt svårt att bevisa att du har varit utanför EU i tre månader och få fall lyckas. Du ska inte ha kunnat söka asyl i landet du varit i.

Hur behandlas asylsökande i andra Dublinländer?

Asylsökande behandlas olika i olika Dublinländer. Det som kan skilja sig är vilka rättigheter man har (till exempel om man har rätt till juridiskt biträde), hur asylprocessen ser ut och vem som får uppehållstillstånd. Alla Dublinländer har dock lovat att följa FN:s Genèvekonvention. Det finns också stora skillnader i vilken hjälp asylsökande får till boende, ekonomiskt stöd, mm, under tiden ansökan behandlas.

 TA REDA PÅ VILKA REGLER SOM GÄLLER I DET LAND DU SKA TILL GENOM ATT TITTA PÅ <http://www.ecre.org>.

FARR kan ibland hjälpa till genom att ta kontakt med frivilligorganisationer i andra länder som kan ge stöd och råd i asylprocessen.

→ SE ÄVEN ADRESSER UÖÅ I .

Snabbprocedur vid »uppenbart ogrundad ansökan«

Migrationsverket kan bedöma att din asylansökan är »uppenbart ogrundad« – det vill säga att du helt klart inte behöver skydd. Det kan handla om att du är medborgare i ett EU-land eller ett annat land som anses säkert (det vill säga där det inte anses förekomma några allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna) eller att Migrationsverket tycker att det är uppenbart att du inte har asylskäl.

Om din asylansökan anses vara uppenbart ogrundad kan Migrationsverket fatta ett beslut om »avvisning med omedelbar verkställighet«. Det betyder att du ska skickas från Sverige och att du inte får stanna kvar för att överklaga. Dessa ärenden prioriteras och du får snabbt ett beslut, ungefär som vid en överföring enligt Dublinförordningen. Du har inte rätt till offentligt biträde om din ansökan bedöms vara uppenbart ogrundad.

Du kan överklaga ett beslut om avvisning med omedelbar verkställighet, men du har inte rätt att vänta här medan domstolen tittar på din överklagan om inte domstolen ger inhibition. För att få hjälp i den här processen kan du kontakta frivilligorganisationer.

→ SE ADRESSLISTA SID.78.

Migrationsverket får inte besluta om avvisning eller utvisning utan att det har hållits ett muntligt sammanträde, där den sökande har fått tillfälle att yttra sig. Detta gäller även för Dublinärenden.

Offentligt biträde

De flesta asylsökande har rätt till ett offentligt biträde. Det är en jurist som hjälper dig med din asylansökan och företräder dig inför Migrationsverket. Du behöver inte betala någonting för det; biträdets lön betalas av Migrationsverket eller domstolen.

Du får inget offentligt biträde...

- ▶ **om Migrationsverket betraktar det som uppenbart att du kommer att få uppehållstillstånd.**
- ▶ **om din asylansökan inte ska prövas i Sverige.**
- ▶ **om Migrationsverket tycker att din ansökan är »uppenbart ogrundad«.**

Annars ska du få ett offentligt biträde. Om du inte får ett offentligt biträde kan du överklaga det beslutet. Du kan önska vem du vill ha som biträde när du träffar Migrationsverket för första gången eller strax därefter. Det kan vara viktigt att personen är intresserad av asylfrågor och har jobbat med dem tidigare. Om du ansöker om ett visst biträde ska Migrationsverket godkänna det om det inte finns särskilda skäl, som att biträdet bor för långt bort från dig. För kvinnor som söker asyl kan det vara bra att representeras av någon som har jobbat med kvinnors asylskäl förut. Om du inte känner till några biträden kan du vända dig till en asylgrupp eller annan frivilligorganisation nära dig för att få tips.

Kan jag byta offentligt biträde?

Det kan vara svårt att få byta offentligt biträde. Men om du har särskilda skäl, som att det har uppstått en allvarlig konflikt mellan er, kan Migrationsverket låta dig byta offentligt biträde. Det underlättar om du är överens med det ursprungliga biträdet om att du borde få byta. Om du bor närmare det nya biträdet kan du ta upp det som ett skäl.

Vill Migrationsverket inte låta dig byta biträde kan det beslutet överklagas till Migrationsdomstolen. Om det blir nej även i domstolen kan du byta biträde ändå, men då blir du tvungen att betala hans eller hennes lön själv. Du har också rätt att låta någon annan än ditt biträde tala för dig och driva din sak. En sådan person kallas för ombud. Allt som behövs är att du ger en fullmakt – det vill säga ett skriftligt tillstånd – till den personen.

→ PÅ SID. 86 FINNS ETT EXEMPEL PÅ HUR EN SÅDAN FULLMAKT KAN SE UT.

Ett sådant ombud kan ta kontakt med myndigheter och advokater för att få information om och agera i ditt ärende. Vilken enskild person som helst kan vara ombud, såsom släktingar, vänner eller andra (t.ex. aktiva inom frivilligorganisationer) Ditt ombud bör ha ett nära samarbete med ditt biträde och inte agera utan att biträdet informeras i förväg.

Asylutredning

Som nämnts ovan kan asylutredningarna gå till på olika sätt. Migrationsverket håller på att införa en enhetlig procedur. Beskrivningen här utgår från denna, som år 2011 var införd på de flesta håll i landet.

När du har registrerat din ansökan om asyl får du en kallelse till intervju med Migrationsverkets handläggare. Du har rätt att välja ett offentligt biträde. Om du inte gör ett aktivt val kommer Migrationsverket att välja ett biträde åt dig. Biträdet kontakter i vissa fall alla sina klienter före mötet, men de flesta asylsökande träffar sitt biträde för första gången i samband med utredningsintervjun på Migrationsverket. Ett tips är att du själv tar kontakt med ditt biträde redan före intervjun. Det bästa är om du kan gå igenom dina asylskäl i lugn och ro med ditt biträde innan ni träffas på Migrationsverket. Om du har genomgått ett språkstest bör biträdet begära att få se resultatet för att kunna kommentera det.

Din identitet ska så långt som möjligt vara utredd. Det är viktigt att försöka skaffa fram identitetshandlingar från hemlandet. Det ska vara originalhandlingar, helst med foto. Om du har flytt ditt land med falskt namn och falska handlingar måste du kunna förklara varför.

I mötet med Migrationsverkets handläggare kommer en tolk att närvara och biträdet ska stötta dig i processen. Det är bra om du har haft kontakt med ditt biträde och har gått

igenom alla dina asylskäl före intervjun. Det läggs i regel stort ansvar på den asylsökande att själv lyfta upp relevanta fakta i intervjutillfället. Du måste berätta om allt som har hänt och alla skäl som du vill ta upp för att söka asyl.

Om du söker tillsammans med din familj ska vars och ens skäl tas upp. Ni ska intervjuas en i taget. Även barns skyddsskäl ska prövas. Vad som är bäst för barnet ska vägas in i alla delar av asylprocessen. Det står i Utlänningslagen, i den så kallade portalparagrafen om barnets bästa. Asylsökande barn är alltså inte bara en del av sina föräldrars ansökan.

→ LÄS MER PÅ SIDAN 65 UNDER »BARNS SKÄL«.

Allt material som du vill bifoga till ansökan bör lämnas in vid det här tillfället. Om du kompletterar ansökan senare med information eller material kan Migrationsverket ifrågasätta dig och tro att du överdriver. Det är därför viktigt att berätta allt från början.

Efter det här intervjutillfället kommer ett skriftligt protokoll av mötet att skickas till biträdet. Ni har då möjlighet att kommentera det och komplettera med ytterligare information. Du och ditt biträde måste läsa protokollet noga, så att ni hittar eventuella fel och missuppfattningar. Det är viktigt att du verkligen gör detta. Be att få protokollet uppläst för dig på ditt språk! Om det har blivit något fel kan det vara mycket svårt för dig att bli trodd om du kommer med den rätta versionen senare.

Du har rätt att få kopior av alla handlingar som rör asylprövningen. Även om du inte begär egna kopior är det mycket viktigt att du tar del av allt skriftligt material så att du kan rätta eventuella fel med hjälp av personer du litar på.

Efter att det offentliga biträdet har skickat in era kommentarer och kompletteringar så kan Migrationsverket fatta beslut om uppehållstillstånd. Det brukar ske inom några veckor. Innan Migrationsverket beslutar om uppehållstillstånd kollar de om du finns med i polisens register över personer som är misstänkta för eller har begått brott. Om du gör det kan det påverka ditt ärende. Den som har begått allvarliga brott kan nekas uppehållstillstånd. Mindre brottslighet kan leda till att du bara får tidsbegränsat uppehållstillstånd, i en situation där du annars skulle ha fått stanna permanent. Även mindre brottslighet kan vägas in och hindra uppehållstillstånd om skälen för tillstånd anses svaga.

Rätt till tolk

Du har rätt till tolk vid asylutredningen. Det kan vara en tolk på plats, eller en tolk som deltar via videolänk eller telefon. Som kvinna kan du be om en kvinnlig tolk om du känner att du vill ha det. Tolken har tystnadsplikt. Han eller hon får alltså inte berätta för någon annan vad du har sagt. Tolken ska också vara neutral, det vill säga inte vara på någons sida. Om du känner att du inte litar på tolken, av etniska, religiösa, politiska eller andra skäl, kan du be att få byta tolk. Det gäller så klart även om du har svårt att förstå tolken. Det är viktigt att du och tolken kan prata med varandra utan problem.

Om du får avslag

Om du får avslag från Migrationsverket på din ansökan om uppehållstillstånd i Sverige kan du överklaga beslutet till Migrationsdomstolen. Du har rätt till offentligt biträde även när du överklagar beslutet.

Om du får permanent uppehållstillstånd

Du kan stanna kvar på Migrationsverkets boende under en period efter att du har fått permanent uppehållstillstånd, PUT. Under tiden ska Arbetsförmedlingen ordna en kommun dit du kan flytta. I vissa fall, till exempel om du är för sjuk för att arbeta, så är det Migrationsverket som har ansvaret. Om du har bott i eget boende har du rätt att bo kvar där.

Om du har PUT får du bo kvar i Sverige så länge du vill. Villkoret är dock att du har fått tillståndet på ärliga grunder och att du senare inte begår allvarliga brott och döms till utvisning. PUT ges normalt för fem år i taget men förnyas om du bor kvar i Sverige. Om du lämnar Sverige under mer än ett år riskerar du att inte få ditt tillstånd förnyat. Det gör inget om du är borta från Sverige totalt ett år fördelat på flera resor, men om du har varit borta ett år eller mer i sträck kan din bosättning i Sverige anses ha upphört. Om du har fått uppehållstillståndet på grund av flyktingskäl eller övriga skyddsbehov så har du rätt att på prov bosätta dig i ett land där du bott tidigare utan att uppehållstillståndet dras in förrän ytterligare två år har gått efter att din bosättning i Sverige har upphört.

Permanent uppehållstillstånd klistrades tidigare in i passet, men utfärdas numera i form av ett kort. Om du inte har något pass och du kan bevisa att du inte kan skaffa dig ett nytt kan du ansöka om främlingspass hos Migrationsverket. Det måste du betala för. Om du har fått stanna som konventionsflykting har du rätt till ett särskilt pass som kallas resedokument. Det kostar inte något. Resedokument är inte giltigt för besök i ditt hemland. Detsamma gäller främlingspass i de flesta fall.

Om du får tidsbegränsat uppehållstillstånd

I vissa fall kan Migrationsverket ge tidsbegränsade uppehållstillstånd (TUT) istället för permanenta uppehållstillstånd. Det kan hända till exempel om:

- **du har fått uppehållstillstånd för att flytta ihop med någon som bor i Sverige**
- **du är i behov av vård och har fått stanna för att du behöver behandling, till exempel en operation**
- **du har fått uppehållstillstånd för att vittna i en rättegång**
- **det finns tidsbegränsat verkställighetshinder (Se sid. 39)**
- **du har begått brott och Migrationsverket bedömer att det finns risk för fortsatt brottslighet eller misskötsamhet**

Svenskt medborgarskap

När du har bott i Sverige i fem år kan du ansöka om svenskt medborgarskap. Har du fått konventionsstatus (det vill säga räknats som flykting) eller är statslös väntar du bara i fyra år. Tiden räknas från den dag du sökte asyl – om du får uppehållstillstånd av Migrationsverket eller en domstol i den första processen. Får du uppehållstillstånd efter en ny prövning, det vill säga på grund av verkställighetshinder, räknas tiden från dagen då du fick beslutet. Du kan eventuellt få räkna med en del av tiden som du varit lagligt i Sverige innan dess, men högst halva tiden.

Andra instans: Migrationsdomstolarna

Om du får avslag på din ansökan om asyl och uppehållstillstånd av Migrationsverket kan du överklaga till en migrationsdomstol.

Det är förvaltningsrätterna i Malmö, Göteborg och Stockholm som fungerar som migrationsdomstolar. Domstolen består oftast av tre nämndemän och en domare som bestämmer tillsammans. Nämndemännen behöver inte ha någon juridisk utbildning utan är vanliga medborgare som utses av de politiska partierna.

Att överklaga

Överklagan riktar sig till migrationsdomstolen men skickas till Migrationsverket. Det är för att Migrationsverket ska ha möjlighet att ompröva sitt beslut utifrån det som står i din överklagan. Om Migrationsverket inte vill pröva fallet igen skickas överklagan vidare till migrationsdomstolen tillsammans med ett yttrande. I yttrandet skriver Migrationsverket hur de ser på dina skäl.

Sedan ska migrationsdomstolen avgöra om det behövs mer information om ditt fall. Den bestämmer också om du ska kallas till ett möte, en så kallad muntlig förhandling. Vid en muntlig förhandling i migrationsdomstolen möts du och ditt biträde samt Migrationsverkets processförare som två parter. Processförarna är jurister som talar för Migrationsverket. När förhandlingen är slut säger domaren när domen kommer att vara klar.

Att begära muntlig förhandling

Vid en muntlig förhandling i Migrationsdomstolen har du möjlighet att själv förklara varför du måste få stanna i Sverige. Men du kan inte räkna med att få berätta din historia från början. Allt det viktiga ska domstolen redan ha fått i de papper som lämnats in.

Representanter för Migrationsverket är också med i domstolen. De ska tala om varför de inte tycker att du ska få uppehållstillstånd, och fråga dig om sådant som de inte tror på. Du eller ditt ombud har möjlighet att förklara sådant som blivit oklart och tala om vad ni tycker är fel i Migrationsverkets beslut. Om du vill kunna prata med domstolen om ditt ärende bör du be ditt offentliga biträde att begära muntlig förhandling.

Muntlig förhandling i Migrationsdomstolen ska hållas om du vill det och det inte finns något särskilt som talar emot det eller det är »obehövt« (onödigt). Om du har fått avslag för att Migrationsverket har ifrågasatt din trovärdighet så har du rätt till muntlig förhandling. Å andra sidan kan din begäran om muntlig förhandling avslås om din trovärdighet inte har ifrågasatts. Det vill säga att om målet "bara" handlar om sakfrågor som situationen i ditt hemland så anser domstolen att den kan avgöra saken utan att du är närvarande. Om du inte begär muntlig förhandling kan domstolen besluta att ni ska ha en sådan ändå, om det kan göra det lättare för dem att fatta beslut. Anser domstolen att du inte behöver komma dit så avgörs målet utifrån de dokument som ditt biträde och Migrationsverket har lämnat in. Domstolen ska meddela er om att det inte blir muntlig förhandling, så att ni får möjlighet att komplettera materialet om det behövs.

Sekretess

De dokument som Migrationsverket har om dig ska hanteras med sekretess. Det betyder att ingen annan får se dem. Personer som inte har med fallet att göra får heller inte vara med när Migrationsverket diskuterar ditt fall. Förhandlingar i domstol är däremot ofta öppna för alla, och domar lämnas ut till alla som vill läsa. Även dokument om personer som sökt asyl kan bli offentliga om inte domstolen beslutar något annat. Men migrationsdomstolarna är skyldiga att vara försiktiga med att lämna ut information om asylsökande. Domstolarna får bara ge ut dina uppgifter om det står klart att det varken innebär någon risk för dig eller någon som står dig nära. Domstolarna gör ofta besluten offentliga, men tar bort de uppgifter som kan avslöja vem du är och i vissa fall vilket land du kommer ifrån. Du eller ditt juridiska ombud kan begära att förhandlingen ska ske med »lyckta dörrar« (alltså att ingen som du inte känner ska få komma och lyssna) och att dokumenten ska behandlas med sekretess.

Om du får avslag

Beslut från migrationsdomstolen kan överklagas till Migrationsöverdomstolen. Från den dag då beslutet meddelas har du tre veckor på dig att överklaga.

Om du får bifall

Även Migrationsverket kan överklaga ett beslut från migrationsdomstolen till Migrationsöverdomstolen. Det kan hända om bedömningen i ditt fall kan komma att påverka flera andra ärenden, och Migrationsverket vill ha vägledning från Migrationsöverdomstolen. Har Migrationsverket inte överklagat domen inom tre veckor så står beslutet fast och du kommer att få uppehållstillstånd.

Tredje instans: Migrationsöverdomstolen

Om du får avslag i en migrationsdomstol kan du överklaga till Migrationsöverdomstolen. Den finns vid kammarrätten i Stockholm.

► Migrationsöverdomstolen kan pröva fall för att visa hur lagen ska tolkas

FOTO CAJSA UNNBOM

Migrationsverket kan också överklaga migrationsdomstolens beslut, om du får uppehållstillstånd. Om du har fått ja i migrationsdomstolen är det beslutet därför inte fastställt förrän det har gått tre veckor.

Prövningstillstånd

När du eller Migrationsverket har överklagat till Migrationsöverdomstolen bestämmer domstolen först om du över huvud taget ska få din sak prövad. Det kallas att få prövningstillstånd. Medan Migrationsöverdomstolen funderar på det kan du normalt inte utvisas från Sverige.

Det är ytterst få fall som tas upp i Migrationsöverdomstolen. Överklaganden prövas bara då det finns särskilda skäl, eller om Migrationsöverdomstolen tycker att det behövs vägledning i hur lagen

ska tolkas. Det betyder att ett beslut i målet skulle ge Migrationsverket hjälp att bedöma liknande fall i framtiden. Om prövningstillstånd inte beviljas är det migrationsdomstolens beslut som gäller.

I ett överklagande av migrationsdomstolens beslut är det viktigt att du talar om vilket beslut du vill att domstolen ska fatta, och varför. Ditt offentliga biträde kan hjälpa dig med det. Eftersom det krävs prövningstillstånd ska ni också tala om varför ni borde få ett sådant. Överklagandet ska ha nått migrationsdomstolen inom tre veckor från den dag då du fick avslag. Annars kommer din överklagan att avvisas. Undantag görs om du fått felaktig information om hur du ska överklaga.

Migrationsöverdomstolen kan besluta att det ska hållas muntlig förhandling, alltså om du ska kallas till domstolen och få yttra dig muntligt. Du kan få muntlig förhandling om det skulle vara till fördel för målet, men det händer vanligtvis bara i så kallade säkerhetsärenden.

Säkerhetsärenden

Det händer att den svenska säkerhetspolisen misstänker en asylsökande för att hota »rikets säkerhet«. Det kan till exempel handla om att man misstänks för terrorism eller spionage. Om Säkerhetspolisen anser att du bör avvisas eller utvisas på grund av sådana misstankar så blir både Migrationsverket och Säkerhetspolisen dina motparter. Regeringen får sista ordet istället för Migrationsöverdomstolen. Om Säkerhetspolisen begär att du ska utvisas enligt Lagen om särskild utlänningskontroll så kommer denna lag att tillämpas istället för Utlänningslagen.

Om du överklagar ett beslut om utvisning i ett säkerhetsärende lämnar Migrationsverket över ärendet till Migrationsöverdomstolen, som håller en muntlig förhandling. Samma sak sker om Migrationsverket beviljat uppehållstillstånd men Säkerhetspolisen överklagar. Migrationsöverdomstolen ger sedan ett yttrande (sin åsikt) till regeringen, som fattar det slutliga beslutet. I yttrandet ska Migrationsöverdomstolen tala om ifall den anser att det finns hinder mot att skicka ut dig som har att göra med att du riskerar att straffas med döden eller utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller kroppsstraff. Om Migrationsöverdomstolen anser att det finns en sådan risk måste regeringen rätta sig efter det. I så fall får du inte utvisas eller avvisas.

Om domstolen inte ändrar utvisningsbeslutet

Beslut från Migrationsöverdomstolen kan inte överklagas. Det gäller oavsett om de ger avslag i ditt ärende eller om de beslutar att inte pröva ditt fall.

När Migrationsöverdomstolen har sagt nej, har du fått ett slutligt beslut. De skäl du har lagt fram räckte inte för att få uppehållstillstånd i Sverige. Du måste nu överväga vad du ska göra. Ska du själv försöka återvända till hemlandet? Ska du vänta på att Migrationsverket organiserar resan? Kommer ditt hemland att släppa in dig? Ska du låta bli att samarbeta, så att Migrationsverket inte ska kunna utvisa dig? Ska du försöka ta dig till något annat land? Ska du försöka hålla dig undan i Sverige?

FARR kan inte ge svar på dessa svåra frågor - bara rådet att du själv måste tänka igenom alternativen ordentligt, och att ni behöver prata om dem i familjen, om ni är flera. Ni måste överväga konsekvenserna av de olika alternativen för var och en av er, även för barnen. De följande avsnitten innehåller praktisk information om hur det brukar fungera när man har fått slutligt beslut om utvisning.

Skulle det uppstå nya skäl som inte har prövats innan du fick utvisningsbeslutet kan du vända dig till Migrationsverket och åberopa verkställighetshinder. Verkställighetshinder är omständigheter som gör att din avvisning eller utvisning inte kan genomföras.

→ SE SIDAN 39.

Utvisning och verkställighet

Det är Migrationsverket som ansvarar för att se till att de som har fått avslag på sina asylansökningar lämnar Sverige.

Återvändandesamtal

När du har fått beslut om avvisning eller utvisning kallas du till ett samtal med mottagningshandläggaren på Migrationsverket. Vid mötet ska ni diskutera återresan till hemlandet, eller till ett annat land som kan ta emot dig. Migrationsverket vill helst att du själv reser ut ur Sverige. För vissa länder är det möjligt att få ett ekonomiskt bidrag om man reser tillbaka på egen hand.

Det finns frivilligorganisationer som sysslar med stöd för återvändande. Det kan handla om att finna organisationer som kan ge dig stöd i hemlandet eller att hitta släktingar till exempel.

Om du inte självmant lämnar landet ska Migrationsverket eller polisen verkställa utvisningen, men det får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft (det vill säga tre veckor efter Migrationsdomstolens beslut om du inte överklagat detta).

Om Migrationsverket misstänker att du kommer att hålla dig undan för att inte bli utvisad kan du få beslut om att du ska ställas under uppsikt eller tas i förvar. Att ställas under uppsikt innebär att du måste anmäla dig hos polisen regelbundet.

Det har i enstaka fall inträffat att personer med utvisningsbeslut har gripits av polis strax efter återvändandesamtalet. Det är å andra sidan vanligt att det ses som att man inte samarbetar om man inte kommer till samtalet, och det kan göra att ärendet lämnas över till polisen. Om du inte dyker upp när Migrationsverket kallar dig, eller om du byter adress

► Migrationsverket ser helst att du själv reser ut ur Sverige

FOTO DZZ/MORGUEFIL

utan att tala om det för Migrationsverket eller på annat sätt inte medverkar kommer Migrationsverket att lämna över uppgiften att verkställa av- eller utvisningen till polisen. Samma sak kan hända om du till exempel hotar att skada dig själv eller någon annan.

Om ditt ärende lämnas över till polisen

Migrationsverket har möjlighet att bara be polisen om hjälp, till exempel med att hämta dig, eller så kan de lämna över hela ditt ärende till polisen. Om ditt ärende lämnas till polisen kan du även bli efterlyst. Det är polisens arbete att söka efter dig för att få dig att lämna landet med tvång. I det läget är det polisen som sköter allting; Migrationsverkets handläggare har inget mer med ditt ärende att göra. Ärendet kan inte lämnas tillbaka till Migrationsverket igen. Däremot är det fortfarande Migrationsverket som fattar beslut om det skulle komma fram något verkställighetshinder.

→ SE SIDAN 39.

Hur letar polisen efter personer som är kvar i Sverige utan tillstånd?

Polisen har rätt att kontrollera dina ID-handlingar om de har skäl att tro att du är i Sverige utan tillstånd. Vanligtvis frågar de efter ID vid andra rutinärenden, som i trafikkontroller eller vid inspektioner av restauranger. Risken att bli tagen är stor för den som bryter mot någon regel, som till exempel att åka kollektivt utan biljett. Om du blir tagen utan giltiga papper kan polisen ställa dig under uppsikt eller sätta dig i förvar eller häkte i väntan på utvisning.

Hur länge gäller utvisningsbeslutet?

Migrationsdomstolens beslut om avvisning eller utvisning slutar att gälla efter fyra år. Tiden räknas från det datum då beslutet vann laga kraft – det vill säga att det inte kunde överklagas längre.

Kan jag komma tillbaka efter utvisningen?

Om du lämnar Sverige och kommer tillbaka inom fyra år för att söka asyl kommer din ansökan att behandlas enligt reglerna om verkställighetshinder och inte som ett nytt grundärende. Du kan alltså inte komma in i processen »från början«. Det gamla utvisningsbeslutet gäller fortfarande och om Migrationsverket anser att det är uppenbart att du inte har nya asylskäl kan det verkställas på nytt.

Återreseförbud

Om du får avslag på din asylansökan och inte lämnar Sverige frivilligt inom den tid som står i avslaget kan du få ett återreseförbud, som innebär att du inte får resa tillbaka in i Schengenområdet under ett år.

Om Migrationsverket inte tror att du kommer att lämna Sverige frivilligt kan du redan i beslutet få ett återreseförbud till Schengenområdet som gäller två år eller längre, upp till fem år. Detta kan till exempel ske om du har hållit dig undan förut, har sagt att du inte tänker lämna Sverige, inte har hjälpt Migrationsverket att ta reda på din identitet, har lämnat falska uppgifter, utelämnat uppgifter, eller har begått brott. Om du får ett sådant återreseförbud förlorar du den tid du annars skulle ha på dig för att resa hem frivilligt och måste lämna landet omedelbart.

Återreseförbudet betyder att du kommer att finnas med i Schengenländernas spärrlista. Du kan eventuellt ändå få visum för inresa om du har rätt till familjeåterförening. Men du kommer att ha svårt att få visum av några andra skäl. Du har dock fortfarande rätt att söka asyl om du lyckas ta dig till Europa och är i behov av skydd.

När ett tidsbegränsat uppehållstillstånd går ut

Om du har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av att du har kommit till Sverige för att gifta dig eller vara med dina barn, så permanentas uppehållstillståndet normalt om förhållandet består efter två år.

Om du har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av att myndigheterna räknat med att du kommer att kunna återvända till hemlandet efter en viss tid, så anses du ha accepterat att lämna Sverige efter att det tidsbegränsade tillståndet har gått ut. Om du fortfarande vill stanna i Sverige så måste du själv ansöka om det på nytt.

Om du har ett utvisningsbeslut som har börjat gälla (»vunnit laga kraft«) och sedan har fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av att utvisningsbeslutet inte gick att verkställa, så gäller särskilda regler. Då finns utvisningsbeslutet kvar när det tidsbegränsade uppehållstillståndet går ut. Du kan inte söka asyl på nytt eftersom du redan har ett slutligt avslag. I den situationen kan du bara få uppehållstillståndet förlängt om du kan visa att verkställighetshindret finns kvar eller om det finns nya omständigheter som är ett hinder mot att genomföra utvisningen.

→ LÄS MER OM VERKSTÄLLIGHETSHINDER PÅ SIDAN 39.

Förvar

Migrationsverkets låsta enhet kallas för förvar. Det är Migrationsverket som fattar beslut om att en person ska tas i förvar. Om ärendet är överlämnat till polis blir det istället polisen som bestämmer.

Anledningar till att du kan bli tagen i förvar

Enligt Utlänningslagen kan en asylsökande tas i förvar av flera skäl.

I samband med att du reser in i Sverige eller lämnar in asylansökan kan du tas i förvar...

► om din identitet är oklar eller om du inte vill medverka till att utreda identiteten.

Att din identitet är oklar betyder att du inte kan bevisa vem du är så att Migrationsverket tror på dig. Om det går att bedöma dina skäl för uppehållstillstånd utan att veta exakt vem du är, får du inte tas i förvar bara för att din identitet är oklar.

Senare i asylprocessen kan du tas i förvar...

► om du inte medverkar till utredningen, så att din ansökan om uppehållstillstånd ska kunna bedömas.

► om din avvisning eller utvisning ska verkställas och Migrationsverket anser att det finns anledning att tro att du annars kommer att hålla dig undan eller begå brott i Sverige.

► Om det är sannolikt att du kommer att få ett snabbt beslut (avvisning utan någon längre utredning). Då kan du tas i förvar redan innan beslutet är fattat.

Relativt få asylsökande tas i förvar. Det kan vara svårt att förutse vem som kommer att tas i förvar. Vad som får Migrationsverket eller polisen att tro att du kommer att hålla dig undan varierar. Vanliga anledningar är att du tidigare har levt gömd, att du har sagt att du inte tänker samarbeta vid av- eller utvisningen, eller att du inte kommer till möten som du kallats till.

Migrationsverkets eller polisens beslut att ta dig i förvar kan överklagas till Migrationsdomstolen. Då avgör en domare om skälen att hålla dig i förvar är tillräckliga.

Tidsgränser

Om du har ett beslut om avvisning eller utvisning får du inte hållas i förvar i mer än två månader om det inte finns synnerliga (starka) skäl för detta. Efter två månader måste beslutet om förvarstagande omprövas. I så fall kallas du och ditt juridiska ombud till ett möte med Migrationsverket. Om ditt ärende har lämnats över till polis hålls mötet med polisen istället. Efter denna förhandling beslutar Migrationsverket eller polisen om det finns synnerliga skäl att hålla dig i förvar i två månader till. När dessa två månader har gått måste beslutet omprövas på nytt. Tiden kan dock inte förlängas med två månader hur många gånger som helst, eftersom lagen förbjuder förvarstagande mer än 12 månader. Även beslut om fortsatt förvarstagande kan överklagas till migrationsdomstol.

Om du har tagits i förvar utan att ha fått ett beslut om avvisning eller utvisning så får du låsas in i högst två veckor. Skulle myndigheterna anse att det finns synnerliga skäl att fortsätta att hålla dig i förvar ska det beslutet omprövas fortlöpande med två veckors mellanrum.

Du kan också bli tagen i förvar i samband med att du lämnar in asylansökan för att din identitet ska bevisas. Ett sådant förvarstagande får bara pågå 48 timmar och kan inte förlängas. Men det hindrar inte att du därefter kan tas i förvar på någon annan grund.

Juridisk hjälp

Om du tas i förvar får du ett offentligt biträde efter tre dygn. Ditt biträde kan överklaga beslutet om förvar innan de två månaderna har gått. Det kan gå till så att biträdet begär att du ska hållas under uppsikt istället (det vill säga anmäla dig till myndigheterna då och då) eller släppas helt fri. Det offentliga biträdet som hjälper dig i förvaret behöver inte vara samma person som har haft hand om din ansökan om uppehållstillstånd.

Din ansökan om uppehållstillstånd

Du kan fortsätta söka asyl eller uppehållstillstånd inifrån förvaret, men du kan bli utvisad innan du får beslutet. Om du inte har ett pågående ärende när du sätts i förvar så kan det vara svårt att få ett offentligt biträde för att driva din asylansökan. Du har alltid rätt att skriva på ditt eget språk till domstolen eller Migrationsverket och föra fram nya skäl till varför du behöver skydd i Sverige. Om du har möjlighet kan du även anlita en privat advokat eller jurist. Ta gärna råd av de frivilligorganisationer som besöker förvar.

Ambassadbesök och resehandlingar

En vanlig anledning till att man kan tvingas sitta i förvar under en längre tid är att det är svårt att ordna resehandlingar. Polisen kan i dessa fall be dig att följa med till ditt hemlands ambassad. Du kan vägra att följa med och det är ovanligt att polisen då använder våld, men de kan försöka tvinga dig på annat sätt.

Du kan även vägra att samarbeta på annat vis, till exempel genom att inte skriva på ansökan om resedokument. Men detta kan komma att användas emot dig när det blir dags att förhandla om ifall du ska hållas kvar i förvar eller inte. Att du vägrar samarbeta för att fastställa din identitet kan också leda till att dagbidraget dras in.

→ SE SIDAN 69 I AVSNITTET »DINA RÄTTIGHETER SOM ASYLSÖKANDE«.

Dina rättigheter i förvaret

I Utlänningslagen står det att du som hålls i förvar ska behandlas humant och att din värdighet ska respekteras. Du ska ha möjlighet till aktiviteter och förströelse (vilket kan betyda spel, TV och annat). Du ska också kunna träna och vara utomhus.

Du har rätt till hälso- och sjukvård under din tid på förvaret. Det gäller även om du behöver vård på sjukhus. Om du blir nekad den vård du anser dig behöva så ska du fortsätta kräva din rätt. Alkohol och saker som kan skada dig själv eller andra är förbjudna att ta in på förvaret.

Besök

Du har rätt att ta emot besök och på andra sätt ha kontakt med personer utanför förvaret. Villkoret är att det inte hindrar förvarets verksamhet. Det är vanligt att man måste boka tid för besök i förväg. Besöken får övervakas, om det anses vara nödvändigt för säkerheten. Det är vanligt att personalen på förvaret ber besökare att skriva sina namn på en lista. Den informationen sparas dock inte. Personalen har inte rätt att visitera besökare, alltså kontrollera vad de har med sig. Däremot kan de visitera dig, efter att besöket är avslutat.

När du har besök av ditt offentliga biträde eller din advokat är det annorlunda – då får ert möte bara övervakas om biträdet själv har bett om det.

Häkte

Om det anses vara nödvändigt för ordningen och säkerheten på förvaret, eller om du anses

vara farlig för dig själv eller andra kan Migrationsverket besluta att du ska hållas avskild från andra som har tagits i förvar. Det kan innebära att du sätts i ett vanligt häkte. Ett häkte är ett slags förvar som polisen sköter, där det också sitter personer som har begått brott. Bevakningen är hårdare där.

Om du har satts i häkte på grund av sådana skäl som nämns här, så ska det beslutet omprövas minst var tredje dag. Du har rätt att få hjälp av det offentliga biträde som har hand om ditt försvarsärende, om du vill protestera mot häktesplaceringen. Du får inte sättas i häkte om du är under 18 år.

Att ställas under uppsikt

Istället för att besluta om förvarstagande kan Migrationsverket eller polisen besluta att du ska ställas under uppsikt. Detta innebär att du ska anmäla dig på polisstationen eller hos Migrationsverket regelbundet, till exempel två gånger i veckan. Även barn får ställas under uppsikt. Beslut om uppsikt ska omprövas senast efter sex månader.

Barn i förvar

Barn tas sällan i förvar. Men lagen tillåter det, om det görs för att en avvisning eller utvisning ska kunna genomföras. Det krävs dock att tidigare försök att skicka ut barnet har misslyckats, trots att barnet har ställts under uppsikt. Dessutom tillåter lagen att barn tas i förvar om det finns ett beslut om att barnet ska avvisas med omedelbar verkställighet, eller det är sannolikt att ett sådant beslut kommer att fattas. Då får barnet tas i förvar under förutsättning att:

► **risken är uppenbar att barnet annars håller sig undan för att inte skickas ut ur Sverige**

och

► **det inte är tillräckligt att barnet ställs under uppsikt.**

Ett barn får inte skiljas från båda sina vårdnadshavare (oftast föräldrarna) genom att barnet eller vårdnadshavarna tas i förvar. Ett ensamkommande barn (ett barn som kommit till Sverige utan sina vårdnadshavare) får tas i förvar bara om det finns synnerliga skäl.

Barnet får inte hållas i förvar längre än 72 timmar, men om det finns »synnerliga skäl« kan barnet hållas kvar i ytterligare 72 timmar.

Verkställighetshinder – att pröva nya skäl

Att åberopa verkställighetshinder innebär att du talar om för Migrationsverket att det inte går att verkställa din utvisning (skicka ut dig från Sverige), och varför. Migrationsverket ska egentligen pröva sådana hinder på eget initiativ, om det får höra om dem. Men det vanligaste är att den som har fått avslag får säga till.

Om det finns verkställighetshinder kan din utvisning skjutas upp eller så kan du få ett nytt beslut som ger dig uppehållstillstånd. Det finns två typer av verkställighetshinder, dels hinder som är av praktisk natur eller beror på sådant som sjukdom och andra humanitära omständigheter, dels sådana hinder som gör att du har behov av skydd. Migrationsverket kan fatta beslut om båda typerna av hinder. Om hindret gäller skyddsbehov finns också möjligheten att få en ny prövning av asylärendet.

Beslut om verkställighetshinder som Migrationsverket kan fatta utan att göra en ny prövning av hela ärendet kallas ofta för »12:18« efter paragrafen om verkställighetshinder i Utlänningslagen. I sådana fall bedöms bara det nya skälet.

Beslut om ny prövning av asylärendet på grund av att det kan finnas nya skyddsskäl kallas »12:19« efter paragrafen om ny prövning. Ny prövning kan det bara bli om du (eller ditt ombud eller advokat) själv har påtalat verkställighetshinder.

Du har ingen rätt till hjälp av offentligt biträde för att påtala verkställighetshinder. Men om du ansöker om prövning av verkställighetshinder på grund av skyddsbehov kan du samtidigt begära inhibition och offentligt biträde. Om du beviljas en ny prövning så kan du få offentligt biträde.

Praktiska och medicinska verkställighetshinder

► Skäl att anta att mottagarlandet inte kommer att ta emot dig.

Om det land dit Sverige vill utvisa dig vägrar att ta emot dig är det ett praktiskt verkställighetshinder. Det får dock inte bero på att du »vägrar medverka«. Det kan du anklagas för om du vägrar besöka hemlandets ambassad för att få resehandlingar, eller om du inte anstränger dig tillräckligt för att skaffa fram ID-handlingar.

► **Medicinska hinder eller annan särskild anledning att beslutet inte bör verkställas.**

Ett medicinskt hinder handlar i det här fallet inte om hur du kommer att må i hemlandet, utan om ifall du är för sjuk för att klara flygresan. Det kan också finnas humanitära hinder, som att ditt barn är mycket svårt sjukt och inte kan få den vård det behöver i hemlandet. Det kan också vara så att du har fått en stark anknytning till Sverige, som inte fanns när du fick utvisningsbeslutet. Om du har bildat familj under tiden som asylsökande kan det vara så att du har rätt att bo i Sverige. Normalt ska ansökan på grund av sådana skäl lämnas in från utlandet. Men om det finns barn som skulle ta skada av att ni skiljs åt kan Migrationsverket i vissa fall ta hänsyn till vad som är bäst för barnet och låta dig stanna i Sverige för att göra ansökan.

Verkställighetshinder på grund av nya skyddsbehov

► **Nya omständigheter som skulle kunna ge dig uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande.**

Nya skyddsskäl kan till exempel vara att förhållandena har ändrats i ditt hemland så att det har blivit farligare för dig. Det kan också vara att du har blivit uppmärksammas så att myndigheterna i hemlandet kan ha blivit mer intresserade av dig, eller till exempel att du har fått veta att du blivit efterlyst eller dömd i hemlandet. Det måste vara skäl som inte har prövats tidigare och som du inte har kunnat ta upp tidigare.

Oavsett vilken sorts verkställighetshinder du ber myndigheterna pröva är det svårt att få det erkänt. Eftersom praktiska/medicinska skäl och nya skyddsbehov hanteras olika av myndigheterna kan det vara bra att tänka igenom vilket slags skäl du har.

Migrationsverkets prövning av verkställighetshinder (12:18)

Migrationsverket ska på eget initiativ pröva om det föreligger verkställighetshinder, om det »kommer fram« att avvisningen eller utvisningen inte kan verkställas. Vem som helst kan upplysa Migrationsverket om hindren. Till exempel kan polisen upplysa om att det inte går att genomföra utvisningen till ett visst land eller en läkare kan upplysa om att patienten är för sjuk för att flyga. Det kan vara en god man eller en mottagningshandläggare som tar upp att det finns problem med att verkställa beslutet. Du själv eller ditt ombud eller advokat kan förstås också upplysa Migrationsverket om att det finns nya skäl som gör att utvisningen inte kan verkställas. Det är dock ovanligt att Migrationsverket accepterar att det finns ett verkställighetshinder. Även om polisen meddelar att hemlandet inte tar emot, så räcker det sällan för att Migrationsverket ska ställa in utvisningen.

När det gäller praktiska och medicinska hinder så är det bara Migrationsverket som kan fatta beslut, och beslutet kan inte överklagas. Detsamma gäller för hinder på grund av skyddsbehov, om de inte påtalas av dig själv eller ditt ombud enligt 12:19.

Ny prövning av skyddsbehov (12:19)

När det gäller hinder på grund av nya omständigheter som gör att du är i behov av skydd, så är det också Migrationsverket som fattar det första beslutet. Det finns tre svar som du kan få:

➤ Du får nej.

Migrationsverket säger att det inte är en ny omständighet som rör skyddsbehov. Detta svar är vanligast!

➤ Du får ja.

Migrationsverket håller med dig om att du har ett nytt skäl som gör att du behöver skydd. Då får du beslut om tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd, enligt paragraf 12:18.

➤ Du får en ny prövning.

Migrationsverket håller med om att det skäl du tagit upp gäller skyddsbehov, men kan inte direkt säga att det räcker för uppehållstillstånd. Då tas ditt ärende upp till ny prövning, enligt paragraf 12:19.

Sammanfattning: För att få en ny prövning av asylärendet måste du visa att du har nya skäl som inte har prövats tidigare och som gör att du är i behov av skydd i Sverige.

Om du vill ha en ny prövning av hela ditt ärende hjälper det alltså inte att ta upp medicinska och praktiska verkställighetshinder, även om du har sådana.

Bevis

Om du åberopar medicinska verkställighetshinder måste du lämna in läkarintyg som visar på riskerna med att resa tillbaka (till exempel dödsfara eller allvarlig risk för din hälsa). Bara sjukjournaler räcker inte. Intyget bör följa Socialstyrelsens anvisningar för intygsskrivande.

 SOCIALSTYRELSENS ANVISNINGAR HITTAR DU HÄR:

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2005-29>

När det gäller verkställighetshinder på grund av skyddsbehov så måste du tala om varför det faktiskt är ett skyddsbehov och hur det skiljer sig från de skäl du tidigare har tagit upp. Du måste också förklara varför du inte har kunnat ta upp de nya omständigheterna tidigare. Det kan finnas en giltig ursäkt, till exempel att händelserna nyss inträffat. I vissa fall kan det vara en giltig ursäkt att man har förträngt eller inte kunnat prata om vissa saker på grund av sitt psykiska tillstånd.

Om du får en ny prövning

Om din ansökan om att pröva verkställighetshindret godkänns, men Migrationsverket inte omedelbart håller med om att ditt nya skyddsskäl är tillräckligt för att bevilja uppehållstillstånd, så tas alltså ditt asylärende upp på nytt. I den situationen prövas alla asylskäl på nytt, inte bara de nya. Det blir ungefär som om hela asylproceduren hade börjat om från början, men rent humanitära skäl vägs inte in. Utvisningen ställs in tills vidare (du får inhibition) och om det behövs får du också ett offentligt biträde. Du får möjlighet att ta upp all information om den aktuella situationen i hemlandet och vad du riskerar om du utvisas dit. Migrationsverket fattar så småningom ett beslut som kan vara positivt eller negativt. Ett negativt beslut kan överklagas precis som ett nytt asylärende, och då hamnar ärendet hos migrationsdomstolen igen.

Om verkställighetshinder uppkommer i ett säkerhetsärende lämnas ärendet över till regeringen för beslut.

→ SÄKERHETSÄRENDE, SE SID 30.

Om du nekas prövning

Om Migrationsverket säger nej direkt och inte vill göra någon ny prövning på grund av dina verkställighetshinder kan du överklaga det beslutet – men bara om du har åberopat skyddsbehov. Då kan beslutet att inte göra någon ny prövning överklagas till en migrationsdomstol, och i sista hand till Migrationsöverdomstolen. Det kan vara bra att ha ett ombud som hjälper dig. Tänk på att ett sådant överklagande bara handlar om ifall du överhuvudtaget ska få en ny prövning.

Det är inte säkert att det bästa är att överklaga om du får nej till en ny prövning. Detta gäller särskilt om det faktiskt handlar om praktiska eller medicinska hinder, anknytning till Sverige, hur ett barn mår och sådana saker. Men det kan också gälla om du misstänker att det är väldigt liten sannolikhet att domstolen kommer att hålla med om att du har ett behov av skydd som inte har prövats förut. Då kan det vara bättre att du och andra pratar med handläggaren på Migrationsverket, eftersom det är där besluten om verkställighetshinder fattas. Om ditt ärende har lämnats över till polisen kan det vara bra att polisen får höra talas om problemen. Vad det handlar om är att beslutsfattaren på Migrationsverket måste upptäcka att det faktiskt inte går att sätta dig på planet. Det kanske inte blir lättare av att du har gått ända upp till Migrationsöverdomstolen och fått nej (även om ett nej där egentligen inte gäller det nya skälet utan bara innebär att du inte fick en ny prövning).

Hur stor är chansen att utvisningen stoppas på grund av verkställighetshinder?

De allra flesta ansökningar om att stoppa en utvisning på grund av verkställighetshinder avslås av Migrationsverket, och det är ovanligt att domstolarna gör någon annan bedömning. Du kan åberopa verkställighetshinder flera gånger om ytterligare nya skyddsskäl eller praktiska verkställighetshinder tillkommer.

Får jag vänta i Sverige medan saken avgörs?

Om du har ett beslut från en migrationsdomstol eller från Migrationsöverdomstolen som vunnit laga kraft (det vill säga ett beslut som inte går att överklaga längre) har du inte rätt att vistas i Sverige medan du väntar på beslut om prövning av verkställighetshinder. Undantaget är om du har tagit upp verkställighetshinder på grund av skyddsbehov som inte prövats tidigare. Då får utvisningen inte verkställas förrän Migrationsverket beslutat om det ska bli en ny prövning. Om det blir en ny prövning så får utvisningen inte verkställas förrän den nya prövningen är klar. Men det är svårt att veta hur länge en sådan frist varar, eftersom den löper ut så fort Migrationsverket har fattat beslut, och det kan hända att polisen får veta detta innan beslutet når dig. Migrationsverket kan också fatta ett särskilt beslut om inhibition och i så fall får du information om detta.

Migrationsverket kan inte utvisa mig, men jag får inte uppehållstillstånd heller. Hur länge kan det vara så?

I vissa fall kan det finnas praktiska verkställighetshinder som gör att du inte kan utvisas, men som Migrationsverket anser är ditt fel. Det kan till exempel handla om att du inte vill besöka ditt hemlands ambassad för att få resehandlingar eller att Migrationsverket anser att du inte anstränger dig tillräckligt för att bevisa din identitet. I sådana fall kan du få vänta länge. Vuxna kan "straffas" under den här tiden genom att inte längre få arbeta och genom att dagbidraget sänks eller tas bort helt.

→ LÄS MER OM DAGBIDRAG MM PÅ SIDAN 72.

Preskription

Fyra år efter att ett utvisningsbeslut har vunnit laga kraft (dvs det datum då beslutet börjar gälla och inte kan överklagas längre) preskriberas beslutet. Preskription innebär att beslutet inte gäller längre; utvisningen kan inte verkställas. Detta betyder inte att du automatiskt får uppehållstillstånd i Sverige, men du har rätt att söka asyl på nytt och befinner dig lagligt i Sverige under den prövningen.

Barn och verkställighetshinder

När ansökan om verkställighetshinder gäller ett barn behöver inte omständigheterna vara fullt lika allvarliga som för vuxna. Verkställighetshinder för barn kan enligt Utlänningslagens förarbeten handla om att barnet inte kan tas omhand i hemlandet på ett lämpligt sätt. Skälet till det kan vara att barnets vårdnadshavare har dött, eller att det inte går att avgöra var föräldrarna finns. Ett allvarligt hälsotillstånd och andra ömmande omständigheter kan väga lite tyngre än för vuxna. Även för barn kan det naturligtvis uppstå nya skäl som innebär skyddsbehov eller praktiska hinder, precis som för vuxna.

Att byta spår - söka på grund av arbete

Om du har fått avslag på din asylansökan men har arbetat i Sverige under tiden som asylsökande så finns en särskild möjlighet att "byta spår" och söka uppehållstillstånd på grund av arbetet utan att behöva lämna Sverige först. Det är viktigt att veta att en sådan ansökan måste göras inom två veckor efter att beslutet om utvisning har vunnit laga kraft. Tala därför med din arbetsgivare i förväg om du misstänker att du kommer att få avslag, även om du funderar på att påtala verkställighetshinder av något annat skäl.

För att du ska få uppehållstillstånd på grund av arbete krävs att du har giltigt pass. Du ska ha arbetat lagligt (vitt) i minst fyra månader hos samma arbetsgivare, och ha löfte om att ha kvar arbetet i minst ett år till. Arbetet behöver inte vara på heltid, men lönen ska (när detta skrivs 2014) vara minst 13.000 kronor i månaden före skatt. Villkoren ska vara godkända av den fackliga organisation som arbetsgivare inom branschen brukar sluta avtal med. Aktuella regler för att söka arbetstillstånd finns på Migrationsverkets hemsida. Där kan arbetsgivaren fylla i en blankett online. Om du får uppehållstillstånd på grund av arbetet så kan även din make/maka och minderåriga barn få uppehållstillstånd för samma tid. Tillståndet kommer att vara tidsbegränsat till en början, men om du fortsätter att arbeta kan det förlängas och så småningom bli permanent.

Om du vill förlänga ett tillfälligt arbetstillstånd ska du ansöka om detta innan det har gått ut. För att arbetstillståndet sedan ska kunna bli permanent krävs att du har arbetat lagligt (vitt) i totalt fyra av sju år. Det är tillåtet att byta arbetsgivare, men om du gör det inom de första 24 månaderna måste du ansöka om ett nytt arbetstillstånd. Efter 24 månader behöver du bara ansöka om nytt arbetstillstånd om du byter yrke. Om du säger upp dig eller

skulle bli uppsagd från ditt arbete har du rätt att stanna kvar i Sverige för att söka nytt jobb i tre månader efter att ditt arbetstillstånd gått ut.

Migrationsverket kan kontrollera lön och anställningsvillkor även efter att du fått ett arbetstillstånd och får återkalla det ifall förutsättningarna för tillståndet inte är uppfyllda.

Att ansöka om uppehållstillstånd från utlandet

Om du har vistats länge i Sverige som asylsökande kan det hända att du har fått en anknytning som gör att du har rätt att bosätta dig i Sverige av den anledningen. Det kan röra sig om att du...

- ▶ **har ett erbjudande om arbete i Sverige,**
- ▶ **har bildat familj i Sverige eller**
- ▶ **kan komma in på en utbildning i Sverige.**

Villkoren för att bosätta sig i Sverige på någon av dessa grunder är i princip desamma som för andra utlänningar som vill flytta till Sverige utan att ha varit asylsökande. En huvudregel är att tillståndet ska sökas från något land utanför Sverige där du har rätt att vistas, men det behöver inte nödvändigtvis vara ditt hemland. Du måste ha ett giltigt pass.

För att du ska få arbetstillstånd från utlandet ska arbetet uppfylla vissa villkor, ungefär desamma som om du hade sökt inom två veckor efter att du fått avslag. Men du behöver inte ha varit anställd tidigare. För att få uppehållstillstånd på grund av *studier* krävs att du sökt och kommit in på en utbildning. Du ska också ha visa att du har tillräckligt mycket pengar sparade för att kunna försörja dig under utbildningstiden. När detta skrivs 2014 är summan som krävs 8.010 kronor i månaden, men kan du visa att du får fri bostad och/ eller mat, kan beloppet sättas ned något. Om utbildningen är kortare än ett år måste du också ha en heltäckande sjukförsäkring. Det kostar dessutom pengar att gå de flesta utbildningar. Om du har gått i skola i Sverige och vill söka till någon högre utbildning så bör du därför också ta reda på om det finns stipender du kan söka.

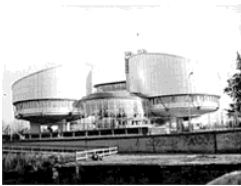
Uppehållstillstånd av dessa skäl kan sökas antingen vid en svensk ambassad eller med hjälp av blanketter på internet. Det är betydligt kortare handläggningstid om du gör det via internet. Om du får uppehållstillstånd måste det hämtas på en ambassad. I de flesta fall är tillståndet tidsbegränsat till en början, men kan förlängas.

→ REGLERNA FÖR UPPEHÅLLSTILLSTÅND PÅ GRUND AV FAMILJEANKNYTNING FINNS PÅ SID 11.

🌐 UTFÖRLIGA REGLER FÖR ATT FÅ UPPEHÅLLSTILLSTÅND FRÅN UTLANDET PÅ GRUND AV ARBETE, FAMILJEANKNYTNING ELLER STUDIER FINNS PÅ MIGRATIONSVERKETS HEMSIDA. DÄR FINNS OCKSÅ BLANKETTER ATT FYLLA I. <http://www.migrationsverket.se>

När Sverige inte ger skydd

Om du har fått ett slutligt nej på din ansökan kan du uppleva att du har blivit felaktigt bedömd. Du kanske har mycket starka skyddsbehov, eller riskerar tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling om du sänds tillbaka till hemlandet. Har du starka bevis för detta finns det ett par internationella instanser du kan vända dig till.

Dessa instanser har möjlighet att ta upp ditt fall och göra sin egen bedömning, även om Sverige tycker att du inte behöver skydd.

Innan du kan vända dig till dem måste du dock ha kommit till slutet av asylprocessen i Sverige, så att det inte finns några chanser kvar att få skydd här. Ansökan kan inte behandlas förrän beslutet i Sverige har vunnit laga kraft, men du kan skicka in ansökan så fort

domstolsbeslutet finns, så att den internationella domstolen hinner se handlingarna innan utvisningen kan verkställas. Om den internationella instansen går med på att pröva ärendet och begär att Sverige ska frysa utvisningsbeslutet, så kommer beslutet inte att träda i kraft igen förrän den internationella instansen har fattat sitt beslut. Om beslutet blir att uppmana Sverige att upphäva utvisningsbeslutet helt och hållet, så brukar Sverige rätta sig efter det.

Det är viktigt att inte använda den här möjligheten om du inte har skäl att frukta allvarliga övergrepp i hemlandet, eller om det finns ett internflyktsalternativ (det vill säga att du är skyddad i en annan del av ditt hemland). Det är inte en instans att vända sig till i normalfallet. Du bör prata med en sakkunnig innan du skickar iväg en anmälan till någon av de internationella instanserna. De vanligaste instanserna är:

► **Förenta Nationernas Kommitté mot Tortyr (CAT)**

Den sitter i Genève och fattar beslut i enskilda ärenden i maj och november varje år.

► **Europadomstolen**

Den ligger i Strasbourg i Frankrike och ska bevaka att de stater som har undertecknat den Europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna respekterar den.

Domstolen fattar beslut under hela året.

Dessa instanser grundar sig på varsin konvention: FN:s konvention mot tortyr och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Det är artikel 3 i båda konventionerna som är viktig för dig som riskerar att utvisas.

Varken CAT eller Europadomstolen tar upp alla fall som lämnas till dem. Om de går med på att pröva ditt fall måste du vara beredd på att du kan få vänta länge - eventuellt flera år - på ett beslut.

Kommittén mot tortyr, CAT

Kommittén mot tortyr, CAT, är ett FN-organ som ska kontrollera att ingen medlemsstat utvisar någon som riskerar tortyr. Kommitténs arbete bygger på artikel 3 i FN:s konvention mot tortyr. I den står det:

- 1. Ingen konventionsstat skall utvisa, återföra eller utlämna en person till en annan stat, i vilken det finns grundad anledning att tro att han skulle vara i fara för att utsättas för tortyr.*
- 2. För att fastställa huruvida sådan anledning föreligger, skall de behöriga myndigheterna beakta alla hänsyn av betydelse, vari i förekommande fall även skall inbegripas förekomsten i den berörda staten av ett konsekvent handlingsmönster av grova, uppenbara eller talrika kränkningar av de mänskliga rättigheterna.*

CAT tar främst upp fall där någon riskerar att torteras av myndigheter (staten).

 LÄS MER: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/>

Europadomstolen, ECHR

Europadomstolen (European Court of Human Rights, ECHR) ska se till att ingen medlemsstat bryter mot artikel 3 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

Där står det:

Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

 LÄS MER OM EUROPADOMSTOLEN: <http://www.echr.coe.int/> (KLICKA PÅ APPLICANTS.)

Kan jag vända mig till både CAT och Europadomstolen samtidigt?

Nej.

Kan CAT och Europadomstolen stoppa min utvisning?

Ja. Både Kommittén mot tortyr och Europadomstolen har en möjlighet att i en snabbprocedur begära att den svenska staten ställer in en planerad utvisning. Det kan de göra om de efter en första titt på ditt fall bedömer att det skulle kunna vara ett brott mot artikel 3 om du utvisades innan kommittén eller domstolen hann undersöka ditt ärende mer noggrant. Enligt svensk utlänningslag ska en sådan begäran respekteras och Migrationsverket bevilja inhibition. Det står i kap 12 § 12 Utlänningslagen:

om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, riktar en begäran till sverige om att verkställigheten av ett beslut om avvissning eller utvisning skall avbrytas, skall inhibition meddelas, om inte synnerliga skäl talar mot detta.

När inhibition beviljas kan du leva som när du var asylsökande med fullt bidrag, men du har inte tillstånd att arbeta.

Om CAT eller Europadomstolen så småningom kommer fram till att Sverige har gjort fel och att du inte borde ha fått beslut om utvisning, så ska Sverige rätta sig efter detta och ge dig uppehållstillstånd.

Så ansöker du

Om det är bråttom går det att faxa en anmälan till Kommittén mot tortyr eller Europadomstolen. Då kan du skriva på ditt språk eller på engelska eller svenska och förklara varför du vänder dig till dem. (Svenska är inte ett officiellt språk hos CAT, men till Europadomstolen går det bra att skriva på svenska. Du kan kolla på deras hemsidor om de kan ta emot ansökningar på ditt språk). Till din hjälp finns det anmälningsblanketter på olika språk.

→ ADRESSERNA HITTAR DU PÅ HEMSIDORNA, SE OVAN.

Beskriv vad du är rädd ska hända dig om du utvisas, och vilka bevis du har för det. Du ska också komplettera din ansökan i brev med kopior på alla beslut i ditt asylärende. Det gäller både beslut från Migrationsverket och migrationsdomstolen, och från Migrationsöverdomstolen om du har begärt prövningstillstånd.

Normalt kan du inte räkna med att ditt offentliga biträde gör en anmälan till Kommittén mot tortyr eller till Europadomstolen. Det ingår inte i deras uppdrag.

Så kan du påverka ditt ärende

BERÄTTA ALLT REDAN FRÅN BÖRJAN

Varken Migrationsverket eller ditt offentliga biträde vet lika mycket som du om det du har flytt ifrån. Det innebär att även om du tycker att det du har varit med om är uppenbart, så är det inte säkert att Migrationsverket känner till allt. Du måste därför berätta om just din situation i landet du flytt ifrån så detaljerat och sammanhängande som möjligt.

Vissa saker kan kännas speciellt jobbiga att prata om, men då kan det vara extra viktigt att berätta om just det. Orkar du inte berätta på en gång är det viktigt att du säger det, och tar upp det igen vid ett senare tillfälle. Fokus ska ligga på vad som kan hända dig om du skickas tillbaka till ditt hemland.

Om det under asylärendets gång händer något som kan ge dig uppehållstillstånd, som till exempel att du får anknytning till någon i Sverige eller att din hälsa blir mycket sämre, är det väldigt viktigt att du berättar det för ditt offentliga biträde så snart som möjligt.

Det är inte en bra idé att »spara« skäl för att kunna ta upp dem senare. Visserligen måste man ha nya skäl för att få en ny prövning efter avslag – men det är mycket större chans att myndigheterna lyssnar till dina skäl om du tar upp allt från början. Risken är stor att det du »sparar« ändå inte accepteras som ett nytt skäl, därför att du inte har någon giltig ursäkt för att inte ha nämnt dem tidigare.

VÄLJ DITT OFFENTLIGA BITRÄDE

I din allra första kontakt med Migrationsverket när du söker asyl får du frågan om du önskar en särskild advokat eller jurist som ditt offentliga biträde (om det är klart att Sverige ska pröva din asylansökan). Du har då en möjlighet att nämna en advokat eller jurist som du har blivit rekommenderad, eller acceptera den som Migrationsverket föreslår.

Om du vill välja men inte vet någon just då kan du be att få komma in med ett namn några dagar senare.

→ LÄS OM RÄTTEN TILL OFFENTLIGT BITRÄDE OCH MÖJLIGHETEN ATT BYTA PÅ SID. 21.

SAMARBETA MED DITT BITRÄDE

Det är oerhört viktigt att du samarbetar med ditt offentliga biträde. Det bästa är om du kan träffa biträdet före asylintervjun - ta kontakt själv om han eller hon inte hör av sig! Om du måste komma till intervju hos Migrationsverket innan du får ett offentligt biträde bör du ändå beskriva noggrant för biträdet varför du behöver skydd i Sverige. Du måste vara detaljerad; det räcker inte att säga att det finns många problem i ditt hemland. Tala om varför just du behöver skydd. Även om Migrationsverket anser att det är säkert i ditt land ska de pröva dina skyddsskäl individuellt. Om den första asylintervjun redan är gjord så är det viktigt att gå igenom utskriften från intervjun tillsammans med biträdet så att han eller hon får reda på om Migrationsverkets utredare har missuppfattat något eller om viktiga uppgifter saknas.

BIDRA MED KUNSKAP OM DET LAND DU FLYTT FRÅN

Migrationsverket har tillgång till information om asylsökandes hemländer genom databasen Lifos, som är öppen för alla på Migrationsverkets hemsida. Du behöver vanligtvis inte skicka in information som gäller det generella läget i ditt hemland. Däremot är det bra att lyfta fram de delar av landinformationen som speciellt rör ditt ärende. Tänk på att landinformationen ska vara aktuell; det som ska bevisas är inte bara vad du varit utsatt för utan framför allt risken för att du kommer att vara utsatt i framtiden, för att det som har hänt ska hända igen.

 SE LIFOS: <http://lifos.migrationsverket.se/>.

BERÄTTA I DETALJ OM SKÄLEN TILL ATT DU SÖKER ASYL

Det är viktigt att du berättar om dina asylskäl så detaljerat, sanningsenligt och kronologiskt som möjligt.

Försök att skaffa fram dokument som bevisar din historia, helst redan i början av asylproceduren. Dokumenten bör styrka ditt skyddsbehov eller de synnerligen ömmande omständigheter du åberopar. Det kan vara kallelser till polisen, domstolshandlingar, läkarintyg, hotbrev, tidningsklipp eller liknande. Överlämna allt sådant material i original i ett kuvert till ditt ombud. Ta dessutom alltid egna kopior på allt du lämnar ifrån dig och förvara dem på ett säkert ställe.

Om du misstänker att ett dokument är falskt bör du inte använda det. Skulle det upptäckas att ett dokument inte är äkta så innebär det att Migrationsverket kan komma att ifrågasätta hela din berättelse, inte bara det som dokumentet handlar om.

Om du har varit politiskt aktiv i ditt hemland så kan politiska föreningar i exil

ibland hjälpa till att skaffa fram bevis på din politiska verksamhet. Här gäller samma råd: be inte om falska intyg eller överdrifter.

Är du politiskt aktiv i Sverige så ska du lämna information om det också. Det kan handla om foton från demonstrationer, inspelningar från lokalradio, tidningsartiklar, uttalanden från föreningens representanter eller annat som styrker ditt politiska engagemang. Berätta vilken effekt dina aktiviteter i Sverige får om du skulle måsta återvända till hemlandet.

Om du har varit fängslad, gör en beskrivning av fängelset, helst med teckningar och detaljer.

Även om det kan vara svårt att berätta om personliga erfarenheter, som att du har varit tillsammans med någon av samma kön, eller att du blivit våldtagen, är det viktigt att de kommer fram till ditt offentliga biträde och Migrationsverket så fort som möjligt. Om uppgifterna kommer fram senare så väger de inte lika tungt. Det kan till och med innebära att du inte anses trovärdig.

Om du inte vill att dessa mer personliga uppgifter ska komma ut till någon ens i din familj, så är det viktigt att förklara detta för din handläggare och ditt offentliga biträde. Du har rätt att begära sekretess även i förhållande till dina närstående om du önskar det.

Om du kommer på att du har glömt berätta något viktigt, ta kontakt med ditt offentliga biträde. Du kan skriva ner din berättelse på vilket språk du vill och skicka den till ditt offentliga biträde och Migrationsverket.

Migrationsverket har speciella riktlinjer när det gäller kön och sexuell läggning som handläggarna ska följa och som kan underlätta för dig att berätta om dina asylskäl. En kvinnlig asylsökande har rätt att begära att få bli intervjuad av en kvinnlig handläggare, däremot är det inte garanterat att man får det.

I bedömningen av dina skyddsskäl ges datum och tider stor betydelse, särskilt om de visar sig vara motstridiga. Du måste därför vara noga med att säga vad du säkert minns, och vad du tror dig minnas. Du kan i vissa fall även ange tiden genom att säga vilken årstid det var, eller andra ungefärliga uppfattningar. Om du rättar tiderna i efterhand kan det uppfattas som att du ändrar din historia.

Ibland kan felaktiga datum och tider bero på att det blivit fel i översättningar och tolkningar. Därför är det viktigt att du tar del av de handlingar som ditt offentliga biträde skickar in så att du kan kontrollera att de stämmer. Om du blir intervjuad av Migrationsverket eller om det hålls en muntlig förhandling som sedan skrivs ut i ett protokoll, så är det också viktigt att du får protokollet uppläst på ditt språk. Var noga med att säga till med detsamma om något blivit fel.

Vanliga skäl till avslag

► Det är bra att känna till varför migrationsmyndigheterna brukar neka asyl. Här är några av de vanligaste motiveringarna.

DET ÄR INTE I SVERIGE SOM DITT ÄRENDE SKA PRÖVAS

Du har vistats i ett annat EU- eller Dublinland (se sid. 85), eller ett annat land som anses säkert. Då ska din asylansökan prövas där istället. Det kan räcka med att du har möjlighet att vistas där, till exempel genom att det andra landet har gett dig visum.

Det här beror på principen om första asylland. Den innebär att Sverige har kommit överens med andra länder om att asylansökningar ska prövas i det första säkra land där den sökande haft möjlighet att söka skydd.

DU ÄR INTE TROVÄRDIG

Migrationsmyndigheterna anser att det finns uppgifter som talar emot varandra i din berättelse, eller att de bevis du har lämnat inte är övertygande. Ibland kan myndigheterna till exempel tro att bevis i form av kopior på domstolsbeslut och annat är förfalskade. Din trovärdighet kan också ifrågasättas om du inte kan göra din identitet sannolik.

DU RISKERAR INTE ALLVARLIGA ÖVERGREPP

Migrationsmyndigheterna tror inte att det finns en reell förutsägbar risk att du kommer att utsättas för förföljelse, tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller orimligt straff om du skickas tillbaka till ditt hemland. Även om du blir trodd när du berättar om vad som har hänt, så kan myndigheterna ifrågasätta om det kommer att hända igen.

DU KAN SÖKA SKYDD HOS MYNDIGHETERNA I DITT HEMLAND

Du kan få avslag på den här grunden även om du har utsatts för övergrepp av personer som jobbar för staten, som polis och militär. Migrationsmyndigheterna kan se det som att förövarna har agerat utanför tjänsten som enskilda personer, och att du även i dessa fall kan få skydd från myndigheterna.

DU KAN FLYTTA TILL EN ANNAN DEL AV DITT HEMLAND

Migrationsmyndigheterna kanske anser att du inte kan leva säkert i din hemort, men de kan fortfarande uppmana dig att söka skydd i en annan del av ditt hemland där du inte hotas av förföljelse. Det kallas för ett inre flyktalternativ.

KRISEN I DITT HEMLAND ÄR INTE TILLRÄCKLIGT OMFATTANDE

Du kommer från ett land där det pågår en väpnad konflikt eller andra svåra motsättningar men Sverige bedömer inte att konflikten är så allvarlig att vem som helst drabbas. Om du då inte kan visa att du som individ riskerar att drabbas eller personligen bli utsatt för förföljelse, tortyr eller omänsklig behandling utan bara hänvisar till det allmänna läget i landet riskerar du att få avslag.

DU HAR LÄMNAT VIKTIG INFORMATION FÖR SENT

Du har berättat om viktiga skäl till varför du söker asyl först efter Migrationsverkets utvisningsbeslut, trots att du kände till dem tidigare. Det kan leda till att dina nya skäl uppfattas som »upptrappning«, det vill säga att du överdriver och hittar på. Myndigheterna kan tro att du har lärt dig vad du ska säga för att öka dina chanser att få asyl.

Om du har utsatts för svåra och traumatiska kränkningar i hemlandet och är rädd för att berätta hela sanningen från början ska myndigheterna ha förståelse för detta. Då är risken mindre att de nya uppgifterna avfärdas som mindre trovärdiga. Det kan dock behövas till exempel ett intyg från en psykiater eller rättsläkare för att myndigheterna ska lyssna.

DET HAR BLIVIT LUGNARE I DITT HEMLAND

Situationen i ditt hemland har förbättrats sedan du flydde och migrationsmyndigheterna bedömer att hoten mot dig inte längre är så allvarliga att du behöver asyl. Du kan exempelvis ha deserterat från armén och senare har regeringen infört en amnesti för desertörer. Eller så har en FN-styrka börjat jobba i ditt hemland och kan erbjuda skydd i hela eller en del av landet.

DINA SKÄL FÖR ATT FLY TÄCKS INTE AV SVENSK LAG

Exempel på skäl som inte räcker för att få asyl enligt Utlänningslagens skyddsparagrafer är etnisk diskriminering av »låg intensitet« eller problem med maffian eller andra kriminella grupper som Sverige anser att ditt hemland kan skydda dig från. Dina skäl kan också räknas som ekonomiska. Att du är fattig, saknar bostad och jobb räknas generellt inte som giltiga asylskäl i Sverige, även om din situation beror på att du diskriminerats.

DU BEDÖMS INTE HA SYNNERLIGEN ÖMMANDE OMSTÄNDIGHETER

Exempel på anledningar som gör att synnerligen ömmande omständigheter inte räcker för uppehållstillstånd är att din sjukdom kan vårdas i hemlandet eller att du inte riskerar att dö av den, att din anknytning till Sverige är svag eller att det är ditt eget fel att du har varit lång tid i Sverige (till exempel för att du har hållit dig gömd eller vägrat skaffa ID handlingar som hade gjort det möjligt att utvisa dig).

DU HAR INTE VARIT POLITISKT AKTIV PÅ TILLRÄCKLIGT HÖG NIVÅ

Du har varit motståndare till regimen men har inte haft någon ledande roll. Därför bedöms myndigheterna i ditt hemland inte ha ett särskilt intresse av dig.

Särskilda råd till kvinnor

Utlänningslagen ska vara könsneutral. Samtidigt har asylprövningen formats av ett traditionellt manligt perspektiv. Det gör att det i praktiken kan vara svårt för kvinnor att få sina asylskäl erkända, eftersom den förföljelse som drabbar dem ofta ser annorlunda ut än den som män råkar ut för.

Försök få ett ombud som kan kvinnors skäl

Om du har skyddsskäl som hänger ihop med ditt kön kan det vara viktigt att du får ett juridiskt ombud som har särskild kompetens inom kvinnors asylskäl.

Lyft fram det politiska i det du gjort

I många delar av världen ser kvinnors politiska engagemang annorlunda ut än mäns. Även om du som kvinna har utsatts för övergrepp för att du protesterat och vägrat att underkasta dig kan det hända att ditt behov av skydd inte räknas som politiskt när du söker asyl. Protester mot sociala, kulturella och religiösa normer passar inte alltid in i bilden av vad som är politik. Det är därför viktigt att du understryker att dina aktiviteter eller ditt sätt att leva har varit politiska val, även om du kanske inte har varit organiserad inom en politisk rörelse.

Om migrationsmyndigheterna inte bedömer att du är flykting på grund av din politiska uppfattning så kan de pröva en annan formulering i samma paragraf: förföljelse på grund av kön. »Kön« ska enligt regeringens proposition tolkas både som en social och biologisk kategori. Begreppet rymmer även:

socialt och kulturellt bestämda, stereotypa, föreställningar om hur män respektive kvinnor skall bete sig

Prop 2005/06:6

Den här paragrafen gäller också dig som blivit förföljd för att du är transperson – du kanske inte passar in i bara ett kön, klär dig i ett annat köns kläder eller vill byta kön. Oftast betyder förföljelse på grund av kön dock övergrepp som drabbar kvinnor just för att de är kvinnor. Migrationsverket har sagt att könsrelaterad förföljelse kan innebära

allt från tvångsabort och våld inom familjen till att kvinnor straffas för sin politiska aktivitet. Det kan handla om att du tvingats fly eftersom du vägrat följa hemlandets sociala normer, som att bära slöja. Det kan också handla om att någon vill tvinga dig att gifta dig eller gå igenom en könsstympling. Även du som har flytt av sådana här skäl bör poängtera att du medvetet har valt att agera i strid mot samhällets normer.

Uttrycket förföljelse på grund av kön används även vid förföljelse av andra politiska eller etniska skäl, men där förföljelsen tar sig uttryck som har med könet att göra. Du kan till exempel som ett led i politisk förföljelse (i traditionell mening) ha blivit utsatt för sexuellt våld. I sådana fall kan det vara svårare att bevisa att det rör sig om förföljelse, jämfört med om du utsatts för någon annan form av tortyr. Du måste kunna visa att övergreppen varit systematiska.

Ta själv upp dina skäl

I din asylutredning är det viktigt att du själv tar upp de skyddsskäl som har med kön att göra. Annars finns det risk för att ditt ombud och myndigheterna missar dem.

Berätta tidigt

Enligt sina interna riktlinjer ska Migrationsverket ha förståelse för att du som är kvinna ibland kan ha naturliga skäl till att dröja med att prata om speciellt traumatiska händelser. Det kan också vara så att du på grund av kulturella och språkliga skillnader gentemot män eller gentemot den svenska handläggaren kan uttrycka dig på ett sätt som handläggaren inte förstår. Migrationsverket har inte alltid förståelse för att traumatisering påverkar hur och när människor väljer att berätta om sina upplevelser. Det är därför mycket viktigt att du berättar om dina traumatiska upplevelser så tidigt och utförligt som möjligt, även sådant som är speciellt känsligt och jobbigt att tala om. Om du inte känner förtroende för varken advokat eller handläggare så är det viktigt att du hittar någon annan att berätta för som kan föra fram din berättelse. Du kan också skriva ner berättelsen själv på ditt eget språk och lämna in den så fort du kan. Du har rätt att begära en kvinnlig tolk och en kvinnlig handläggare.

► I din asylutredning är det viktigt att du själv tar upp asylskäl som har redan kommit till dig. Annars finns det risk för att ditt ombud och myndigheterna missar dem.

Berätta i detalj

Om ett övergrepp har utförts av någon i familjen eller andra som står dig nära kan det vara svårt att bevisa ditt behov av skydd. Har du utsatts för en våldtäkt kan det också vara svårt att bevisa att risken kommer att finnas kvar även i framtiden. Det är därför viktigt att du som har utsatts för sådana övergrepp berättar så detaljerat och sammanhängande som möjligt, eftersom utredningen till stor del kommer att bygga på din berättelse i brist på andra bevis.

Berätta vid rätt tillfälle

Det är viktigt att du för fram dina asylskäl under själva asylutredningen, i stället för när du får frågor om dina familjeförhållanden eller liknande.

Förklara varför du inte kan få skydd av staten

Ett vanligt skäl till avslag är att Migrationsverket anser att du kan söka skydd hos myndigheterna eller organisationer i det land du flytt ifrån. Ifall det är omöjligt för dig är det viktigt att bevisa det. Övergreppen kanske har sanktionerats av myndighetspersoner, eller så finns det inte något juridiskt eller praktiskt skydd mot den förföljelse du utsatts för.

Enligt de interna riktlinjerna ska svenska migrationsmyndigheter ta hänsyn till att det i vissa länder kan finnas starka skäl för kvinnor att inte vilja anmäla övergrepp, inte minst då övergreppen har begåtts av personer som jobbar för staten. Hemlandets myndigheter kanske struntar i att utreda sexuella övergrepp. Dessutom är det ofta svårare för en kvinna att leva i internflykt än för en man.

Om du vill – be om en separat intervju

Om du inte vill att din partner eller dina barn ska få reda på vissa saker som du har varit med om så kan du begära att få bli intervjuad separat om dina egna asylskäl. Du kan då begära att beslut som har med dessa skäl att göra skickas separat, och att uppgifterna inte kommer fram till din partner eller resten av din familj. I vissa situationer kan du även begära att få ett annat offentligt biträde än din make eller partner.

Om du behöver vittna mot människohandlare

Den som har blivit offer för sexuell människohandel, trafficking, kan få tillfälligt uppehållstillstånd för att vittna mot dem som har begått brottet. Detta måste begäras av en åklagare som anser att ditt vittnesmål är viktigt. Sådana här tidsbegränsade uppehållstillstånd ska gälla i minst sex månader. Att du får stanna för att vittna hindrar inte att du ansöker om flyktingstatus och permanent uppehållstillstånd.

Särskilda råd till dig som har varit eller vill vara tillsammans med någon av samma kön

Det är inte olagligt i Sverige att ha sex med någon av samma kön, och enligt svensk lag får ingen diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Homo- och bisexuella har idag nästan samma juridiska rättigheter som heterosexuella, och många lever öppet. Acceptansen är stor i Sverige jämfört med i många andra länder. Det finns organisationer som jobbar för homosexuellas rättigheter, och många sociala platser där man kan träffas.

Dölj inte din läggning

Om du har förföljts i ditt hemland på grund av din homosexualitet så kan du få asyl i Sverige av det skälet. Därför är det viktigt att du berättar vad du har varit med om för ditt ombud och din handläggare. För den som kommer från en plats där homosexualitet inte tolereras är det lätt att tro att de kommer att reagera konstigt, men det ska du inte behöva oroa dig för. Ditt ombud är där för att hjälpa dig, och handläggaren ska följa lagen.

Berätta tidigt

Om du väntar med att säga vilka skäl du har för att fly så finns det risk för att Migrationsmyndigheterna inte tror på dig när du väl berättar. Säg därför redan från början precis hur det ligger till.

Om du vill – be om en separat intervju

Om du kommer med din familj och inte vill att de ska få reda på vissa saker som du har varit med om så kan du begära att få bli intervjuad separat om dina egna asylskäl. Du kan då säga att du vill att beslut som har med de här skälen att göra skickas separat till dig, och att uppgifterna inte kommer fram till resten av din familj. I vissa situationer kan du även begära att få ett annat offentligt biträde än dina släktingar.

Förklara varför du inte kan få skydd i hemlandet

Ett vanligt skäl till avslag är att Migrationsverket anser att du kan söka skydd hos myndigheterna eller organisationer i det land du flytt ifrån. Om du inte kan det så är det viktigt att bevisa det. Övergreppen kanske har sanktionerats av myndighetspersoner, eller så finns det inte något juridiskt eller praktiskt skydd mot den förföljelse du har utsatts för. I många länder skyddar polisen inte homosexuella. I så fall kan du fortfarande räknas som flykting. Det är viktigt att du talar om varför du inte har fått hjälp av polisen, eller varför du kanske inte alls har anmält det som hänt. Om du kan, ge exempel på hur myndigheterna ställer sig till homosexuella och försök hitta bevis.

Hjälp till med information om situationen i ditt land

Migrationsverket samlar information om länder som asylsökande kommer ifrån. Den landinformationen används som grund för beslut. Ofta vet migrationsmyndigheterna inte så mycket om hur det ser ut för homosexuella i ditt land. Om det står någonting alls så handlar det nästan aldrig om homosexuella kvinnor utan bara om homosexuella män. Det kan därför vara bra att bidra med egen information: Berätta i detalj om det du vet, se om du kan hitta rapporter, artiklar eller intyg från organisationer. Ge informationen till ditt ombud, så kan han eller hon sammanställa den.

 HÄR ÄR NÅGRA WEBBSIDOR DU KAN HA NYTTA AV:

<http://www.ilga.org/>

<http://www.iglhrc.org/>

<http://www.asylumlaw.org/>

Lev öppet

I förarbetena till den utlänningslag som trädde i kraft 2006 står det att sexuell läggning är en grundläggande egenskap som det inte kan krävas att någon ska avstå från. Så som lagen har tolkats har homosexuella ändå utvisats till länder där de inte vågar leva öppet utan måste ljuga och gömma sig. Men den risken ska bara finnas om du inte har levt öppet som homosexuell vare sig i hemlandet eller i Sverige. Om Migrationsverket uppfattar det som att du inte vill vara öppen om din sexualitet så kan bedömningen bli att du inte heller riskerar att bli förföljd. Om du har varit diskret med din läggning är det därför viktigt att du förklarar varför du ändå tror att du kan bli förföljd - eller att du skulle vilja leva öppet om du vågade. Det kan också vara viktigt att du berättar för folk i Sverige att du är homosexuell. Då blir chansen också större att du kan komma i kontakt med personer som kan hjälpa dig.

Om du blir tillsammans med någon i Sverige

Om du är sambo eller ingår äktenskap med någon av samma kön som är bosatt i Sverige så har du rätt att få uppehållstillstånd här (se avsnittet om anhöriga). Migrationsverket kan dock kräva att du ska åka tillbaka till hemlandet och söka tillståndet därifrån.

Här kan du få hjälp

RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, är en stor organisation där du kan få stöd och hjälp. Amnesty har också en flyktinggrupp för hbt-personer (homo-, bisexuella och transpersoner).

→ ADRESSER HITTAR DU PÅ SID. 79.

Särskilda råd till dig som har varit utsatt för tortyr eller sexuella övergrepp

Berätta om allt du har upplevt som kränkande

En kort definition av tortyr är att det handlar om fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld som har utövats av en tjänsteman eller en företrädare för staten. Det räknas alltså inte som tortyr om du har utsatts för grovt våld av din partner eller av ett kriminellt gäng på gatan. Däremot kan det också vara tortyr att tvingas bevittna hur andra utsätts för övergrepp, oavsett om det är någon som står dig nära eller någon du inte känner.

Amnesty och andra människorättsorganisationer har beskrivit en mängd olika tortyrformer som används. Ibland sker våldet inte i form av slag, utan genom manipulation av miljön, exempelvis genom att man sänker eller höjer temperaturen extremt mycket, eller att man ständigt håller vatten på cellgolvet.

Enligt flera internationella konventioner och enligt svensk lag är det förbjudet att verkställa en utvisning till ett land där den utvisade riskerar tortyr *eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning*. Du kan alltså ha rätt till skydd även om det du riskerar inte definieras som tortyr. Allt som du har upplevt som kränkande eller skadligt för din psykiska och fysiska hälsa är viktigt att berätta om.

Berätta tidigt

Om du har varit utsatt för tortyr, svår misshandel, våldtäkt eller andra övergrepp bör du så snart som möjligt berätta det för ditt offentliga biträde, eller någon annan som du har förtroende för som sedan kan kontakta biträdet. Om det känns enklare kan du också skriva ner din berättelse själv på ditt eget språk och lämna till ditt offentliga biträde eller Migrationsverket.

Beskriv övergreppen i detalj

En konkret redogörelse ökar chanserna för att du ska bli trodd. Det är viktigt att dessa uppgifter kommer fram tidigt i processen, eller att du annars kan förklara varför det tagit tid.

Få de fysiska skadorna dokumenterade

För att stärka dina argument bör du snarast kontakta en läkare för att få skadorna dokumenterade. Ta med dokumentationen till Migrationsverket och be att även få träffa en rättsläkare. Verket kan begära ett rättsmedicinskt utlåtande, det vill säga ett intyg från rättsläkaren, och betala för det, om de anser att en sådan undersökning är viktig för att bedöma din trovärdighet. Även om dina ärr är gamla bör de undersökas. På så sätt kan du få det fastställt att exempelvis brännmärken inte kommer från vattkoppor utan är spår av misshandel, och så har du papper på skadorna ifall ärrren skulle börja gå bort.

Det rättsmedicinska utlåtande ska beskriva skadorna och om det är troligt att de har uppstått på det vis som du har beskrivit.

Få de psykiska skadorna dokumenterade

Precis som det är viktigt att dokumentera de fysiska skador och ärr som du har fått i samband med tortyr, är det viktigt att dokumentera de känslomässiga och psykologiska skador du fått.

Du bör därför skaffa ett psykiatriskt intyg, som beskriver hur du har reagerat mentalt på det du har varit utsatt för. Det kan också ge en förklaring till varför du inte klarat av att berätta om vissa händelser tidigare. Det psykiatriska intyget ska utfärdas av en psykiater. Försök att komma till en läkare med dokumenterad kompetens. Helst ska du träffa läkaren flera gånger, för att läkaren ska kunna göra en riktig bedömning, som myndigheterna litar på.

Det är också viktigt, för din egen skull, att du får hjälp och vård. Personer som har varit utsatta för svåra övergrepp eller allvarliga hot eller som har upplevt grovt våld, som krigssituationer, får ibland psykiska besvär efteråt. Det kan ge många olika symptom som mardrömmar, plågsamma minnesbilder när man är vaken, misstro mot människor omkring en, ångestattacker, hjärtklappning, illamående med mera. Det kan också göra det svårt att ta fram delar av eller hela minnen från hemlandet eller den plats där övergreppen ägde rum. Det är även vanligt med depressiva symptom, som ointresse för omvärlden, svårigheter att känna känslor, liten eller ingen framtidstro och likgiltighet. Vissa symptom kan komma

omedelbart, andra kan uppstå långt efter att traumat inträffade. Sådana känslor efter ett trauma kallas för posttraumatiskt stressyndrom.

Det är vanligt att personer som inte har sökt hjälp tror att de har blivit »galna« och därför är rädda för att berätta för andra om sina tankar och mardrömmar. Men posttraumatisk stress är en normal reaktion på en onormal händelse. Det är absolut inget man ska skämmas för att söka hjälp för. Det kan vara svårt att träffa en psykiater, bland annat på grund av att man som asylsökande endast har rätt till akut sjukvård, men det är då viktigt att på olika sätt fortsätta att försöka få tid hos sjukvården. Ibland kan det bästa vara att få tala med en psykolog eller gå i behandling hos en psykoterapeut. Men även om det är en psykolog eller terapeut som känner till dina problem bäst, så kan du behöva ha intyg om ditt tillstånd från en läkare (psykiater), eftersom Migrationsverket tar mindre hänsyn till intyg från andra än läkare.

📍 VAD ETT LÄKARINTYG BÖR INNEHÅLLA KAN DU LÄSA OM I SOCIALSTYRELSENS RIKTLINJER:

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2005-29>

Sök hjälp på center för torterade flyktingar

Om du känner att du plågas av besvär som verkar hänga samman med sådan du upplevt innan du flydde så finns det hjälp att få. Inom psykiatri och hos sjukgymnaster och kuratorer kan du få behandling. Ibland är det inte bra att påbörja en behandling som inte kan avslutas, så om du får hjälp eller inte kan bero på var i asylprocessen du är.

→ ADRESSER TILL VÅRDGIVARE HITTAR DU PÅ SID. 82.

Barns skäl

Vem räknas som barn?

I Sverige är man barn tills man har fyllt 18 år. Om den asylsökande hinner fylla 18 innan beslut om uppehållstillstånd är fattat behandlas denna person som en vuxen av migrationsmyndigheterna. Det är alltså hur gammal du är då beslutet kommer, inte hur gammal du var när du kom till Sverige, som avgör om du behandlas som barn eller vuxen.

Barnets rättigheter i lagen

Sverige har skrivit under FN:s Barnkonvention. Det innebär att Sverige har lovat att alla barn ska behandlas med särskild hänsyn till vad som är barnets bästa och vad som är bäst för barnets utveckling och hälsa. Men konventionens principer gäller inte direkt. De måste införas i svensk lag för att beslutsfattarna ska kunna tillämpa dem. Hela barnkonventionen har inte gjorts till svensk lag, men i Utlänningslagen finns en "portalparagraf" om barnets bästa:

I fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

Utlänningslagen 1 kap 10 §

I Barnkonventionen står det att barns bästa ska *komma i främsta rummet* – vara allra viktigast. I förarbetena till Utlänningslagen står det att barnets bästa ska *vägas mot* Sveriges intresse av en reglerad invandring. Den formuleringen är inte lika stark. Men vad som är bäst för barnet måste ändå alltid undersökas och motiveras i beslut om uppehållstillstånd. Det är viktigt att kontrollera att barnets intressen inte bara nämns i beslutet utan att de även har vägts in i prövningen, och på vilket sätt.

Barn ska få chansen att berätta själva

Det står i lagen att när ett barn berörs av ett beslut så ska barnet höras (intervjuas av migrationsmyndigheterna), om det inte är direkt olämpligt. Det är viktigt att göra det tryggt för barnet att berätta, eftersom det kan vara svårt för ett barn att berätta på kommando eller i en miljö som känns skrämmande. Myndigheterna ska ta hänsyn till vad barnet berättar utifrån hur moget och gammalt det är. Det är föräldrarna som avgör om deras barn ska bli intervjuade eller inte.

FOTO RACHJOSE/MORGUEFILE

Barn kan ha egna asylskäl

Svenska myndigheter brukar understryka barns rätt till sina föräldrar, så om inte föräldrarnas asylskäl räcker brukar det anses vara bäst för barnet att följa med dem tillbaka till hemlandet. Även om barnets bästa kanske skulle vara att få stanna kvar i Sverige tillsammans med föräldrarna räcker inte det alltid som skäl.

Det är viktigt att komma ihåg att även barn kan ha asylskäl. Det är vanligt att Migrationsverkets utredare och även det offentliga biträdet inte tänker på detta. Även om de kommer ihåg att det kan finnas särskilda ömmande omständigheter för barn, som att de

anpassat sig bra i Sverige, att de är sjuka och behöver vård eller liknande saker, så kan barnens upplevelser från hemlandet och rädsla för att återvända glömmas bort.

Det kan också vara svårt för dig som förälder att ta reda på vad barnet vet, och uppleva att ditt barn ska tvingas tänka på de här sakerna igen. Men det är ändå viktigt att det som rör barnet kommer fram. Om ditt barn har farit illa så är det inte säkert att han eller hon mår bättre av att ingen låtsas om det. Försök därför att tänka efter både vad som drabbat barnet och vad barnet har bevittnat. Att låta barnet rita kan vara ett bra sätt, om det är svårt att sätta ord på det som hänt.

Ett barn som har tagit skada av hemska upplevelser kan behöva träffa en psykoterapeut eller barnläkare som kan hjälpa barnet att bearbeta det som hänt. Dessa kan också i intyg förklara för myndigheterna vad barnet verkar ha upplevt och vilken behandling som behövs. Precis som för vuxna är det särskilt viktigt att berätta om sådant som kan drabba barnet om ni skickas tillbaka. Finns det ett hot mot dina barn på grund av din situation? Riskerar barnet några repressalier, att inte få gå i skola, att omhändertas eller skiljas från dig på annat sätt? Riskerar barnet könsstympning eller tvångsgifte? Om barnet har fysiska eller psykiska skador, kommer han eller hon att ha någon chans att få vård och utvecklas i hemlandet?

Ensamkommande barn

Barn som kommer till Sverige utan sina föräldrar eller någon annan som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe, brukar kallas för ensamkommande barn. Till varje ensamkommande barn utses en *god man*, som istället för en förälder ska ansvara för barnet och sköta barnets angelägenheter.

Även när det gäller barn som kommer ensamma är det viktigt att se till att asylskälen verkligen kommer fram i utredningen. Eftersom barnet kanske inte vet vad som krävs och inte träffar det offentliga biträdet så lång stund, så kan andra vuxna behöva hjälpa till. Ett barn kan vara hotat på grund av föräldrarnas position, på grund av krigsvägran eller vägran att gå med i en milis, på grund av att en fientlig grupp systematiskt dödar eller kidnappar ungdomar – eller precis som vuxna på grund av sin egen aktivitet eller tillhörighet till en viss grupp. Barn kan också vara på flykt från trafficking.

Till dig som sökt asyl som ensamkommande barn

Det är Migrationsverket eller socialnämnden i den kommun där du befinner dig som ansöker hos överförmyndaren om en god man åt dig. Vid ett eventuellt uppehållstillstånd får du i stället en särskilt förordnad vårdnadshavare. Det är meningen att ensamkommande barns ärenden ska ha högsta prioritet hos Migrationsverket. Regeringen har föreskrivit att det inte ska ta mer än tre månader att få ett beslut. Den tidsgränsen hålls dock inte alltid.

Det är vanligt att asylutredningen för barn mycket handlar om att försöka ta reda på var föräldrarna finns, för att barnet ska kunna återförenas med dem. Om du som är under 18 år inte kan återvända till ditt hemland måste du själv eller din gode man och biträdet hjälpas åt att förklara för Migrationsverkets utredare varför det är så.

Om Migrationsverkets handläggare misstänker att du är äldre än du har uppgett så kan dina åldersuppgifter ändras. Det kan ske för att du är registrerad med en högre ålder i ett annat EU-land eller för att handläggaren tycker att du ser vuxen ut. Ibland används röntgen av tänderna eller handleder.

Om Migrationsverkets handläggare antecknar att du är över 18 så kommer du i fortsättningen att behandlas som vuxen av myndigheterna. Då får du inte ha god man eller bo i ungdomsboende, och du kan utvisas även om inte dina anhöriga kan hittas. Man har inte rätt att överklaga en åldersbedömning. Men om du är säker på att bedömningen är felaktig så kan du - kanske med hjälp av din gode man om du har haft en sådan - försöka få handläggaren på Migrationsverket att ändra den.

Enligt Migrationsverkets egna riktlinjer så måste en tandröntgen visa att du troligen är över 21, för att Migrationsverket på grund av röntgen ska ändra din ålder till över 18 (detta beror på att tandröntgen är en mycket osäker metod). Om det är ett annat EU-land som gjort en åldersbedömning kan du kräva att Sverige gör en egen utredning. Om du har egna handlingar som visar din ålder blir det lättare.

Om du som är under 18 får avslag så får du inte skickas till ditt hemland utan att det finns anhöriga eller åtminstone ett barnhem som tar emot dig och tar ansvar för dig. Annars kan beslutet inte verkställas förrän du fyllt 18. Men om du får beslut enligt Dublinförordningen om att du ska överföras till ett annat EU-land, så kan du skickas dit omedelbart utan att det finns någon som tar emot dig.

Dina rättigheter som asylsökande

Det är Lagen om mottagande av asylsökande m.fl (1994:137) som talar om vilka rättigheter du har som asylsökande i Sverige när det gäller ersättning, vård, boende och annat. Asylsökande barn omfattas av FN:s Barnkonvention, som Sverige har skrivit under. Eftersom konventionen inte helt har gjorts om till svensk lag gäller den inte fullt ut i Sverige. Men den ska ändå påverka alla beslut.

Vård

Vuxna asylsökande har bara rätt till akut sjukvård och akut tandvård, mödravård, förlossningsvård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort, vård och åtgärder enligt smittskyddslagen samt rätt till vård som inte kan anstå (vänta). Att vård inte kan anstå betyder att tillståndet skulle kunna bli livshotande eller få andra allvarligaföljder om patienten inte får vård snabbt. Vad som är vård som inte kan anstå bestäms av den ansvarige behandlaren (det kan vara en läkare eller en sjuksköterska eller någon annan som jobbar inom vården). När du först kommer till Sverige som asylsökande har du dessutom rätt till en hälsoundersökning eller ett hälsosamtal.

FOTO CAJSA UNNBOM

► Vuxna asylsökande har bara rätt till viss sjukvård

Asylsökande visar att de har rätt till sjukvård genom att visa upp ett särskilt kort: LMA-kortet som alla asylsökande i Sverige får när deras asylansökan har registrerats. Vid varje läkarbesök får du betala en patientavgift på 50 kronor. Du får även betala 50 kronor för den medicin läkaren skriver ut vid varje tillfälle (Summorna gällde 2014). Resten betalar Migrationsverket. Om du behöver vård ofta finns möjlighet att söka extra bidrag. Det är inte omöjligt att du kan få behandling utöver omedelbar vård och vård som inte kan anstå, men då måste du betala fulla kostnaden själv.

Sjukvårdens och socialvårdens sekretesslagar omfattar alla, oavsett om man har Uppehållstillstånd eller inte. Enligt Sekretesslagen får inga uppgifter om dig lämnas till utomstående om du inte själv vill det. Ett undantag är att om ditt ombud skickar in ett intyg om din hälsa, så har Migrationsverket rätt att begära mer upplysningar om dig från sjukvården för att bedöma intyget.

Barn och vård

Asylsökande barn har i princip rätt att få all den sjukvård och tandvård som de behöver, på samma villkor som andra barn som bor i Sverige. Det innebär att den är gratis i många delar av landet, men på andra ställen kan man få betala en viss patientavgift även för barn. Tandvård är alltid gratis för barn. Längre behandlingar kan sjukvården ibland neka att ge eftersom det asylsökande barnet kanske inte kan fullfölja behandlingen utan riskerar att ta skada av den om det inte stannar i landet hela behandlingstiden.

I vissa fall kan även föräldrar få behandling till exempel på ett behandlingshem för familjer, om det anses nödvändigt för att ett barn ska tillfriskna.

Även för barn gäller att de ska uppvisa ett LMA-kort.

Utbildning

Asylsökande barn har rätt till barnomsorg, förskola och skola precis som alla andra barn i Sverige. Det är en rättighet för asylsökande barn att få gå i skola. Däremot råder det inte skolplikt (det vill säga att man måste gå i skolan) som för de flesta andra barn i Sverige. Kommunen är skyldig att inom en månad ordna skolplats till ett asylsökande barn. Barn har rätt att få gå i en förberedelseklass, där de kan få extra svenskundervisning i upp till två år.

Asylsökande barn i gymnasieålder har möjlighet att gå i gymnasieskolan. Du som inte har fyllt 18 år har rätt att söka till gymnasiet, och om du har kommit in ska du få avsluta utbildningen. På vissa orter anordnas studier eller annan sysselsättning även för vuxna, oftast av frivilligorganisationer.

Arbete

Om du har identitetshandlingar som Migrationsverket godkänner så har du som asylsökande rätt att arbeta utan arbetstillstånd. Även om du inte har id-handlingar kan du få arbeta om Migrationsverkets handläggare anser att du försöker medverka till att identifiera dig. Om du kommer att bli avvisad med omedelbar verkställighet får du inte arbeta även om du har id-handlingar.

Om du får arbeta så ska det framgå av ditt LMA-kort. När du börjar arbeta minskas dagbidraget (se nedan) i förhållande till den lön du får, och kan tas bort helt. Villkoren för dig som är asylsökande skiljer sig från de regler som gäller för andra i Sverige. Du får till exempel inte någon sjukersättning om du blir sjuk utan behåller din dagersättning. Du har dock rätt att gå med i en fackförening om du vill.

Även om du inte får arbete med en gång är det bra om du ansöker om en så kallad A-skattsedel så fort du har fått ditt LMA-kort. Skattsedeln kan underlätta för dig att få ett riktigt jobb, och senare kan du visa att du är angelägen om att sköta dig och arbeta lagligt i Sverige.

Boende

Du har rätt att bo utan kostnad på en mottagningsenhet, så kallat anläggningsboende (ABO). Även om det heter anläggningsboende, så betyder det oftast att man blir anvisad en lägenhet i ett vanligt bostadsområde, eller att dela en sådan lägenhet med andra asylsökande. Du kan också ordna bostad själv, så kallat eget boende (EBO). Om du bor i anläggningsboende så betalar Migrationsverket hyran, men om du väljer EBO får du ingen hjälp med hyran. Många asylsökande väljer ändå att bo i eget boende. Om du börjar bo så och av någon anledning vill sluta med det kan du vända dig till Migrationsverket för att få en plats på en av deras anläggningar. Men de kan inte garantera att det blir på den ort du önskar.

Du kan också flytta från ett av Migrationsverkets boenden till en egen bostad under tiden du är asylsökande, men du måste ordna bostaden själv.

Om du har släktingar som du skulle kunna bo hos, i EBO, så bör du ta reda på hur situationen är i den staden och om det kan bli problem för dig att få egen bostad och arbete i framtiden - eller rentav skulle vara lättare att få jobb där.

Om du som är under 18 år söker asyl ensam, utan sällskap med någon förälder eller vårdnadshavare, ska du inte bo på samma sätt som asylsökande vuxna. I stället ska du få plats i en kommun som ordnar boende för ensamkommande barn. Efter en kortare tid på någon av de orter där asylsökande skrivs in, placeras du antingen på ett ungdomshem tillsammans med andra ensamkommande barn, eller i en familj.

Ensamkommande barn som är placerade i en kommun har samma rättigheter som alla andra som vistas i kommunen. Det står i Socialtjänstlagen (Lag 2001:453) När du har fyllt 18 har kommunen inte ansvar för dig längre och du har inte rätt till god man (se s. 67). Kommunen kan låta dig bo kvar i ungdomsboende tills du har fyllt 21. Om Migrationsverket efter en åldersbedömning kommer fram till att du är vuxen så kommer du antagligen direkt att flyttas från ungdomsboendet.

Dagersättning

Som asylsökande har du rätt till dagersättning om du inte har pengar med dig eller kan försörja dig på annat sätt. Dagersättningen är låg och avsedd att räcka till de viktigaste dagligvarorna.

Dagersättningen för barn kan inte sänkas men för vuxna kan den minskas eller helt tas bort om du till exempel enligt Migrationsverket »försvårar« din utredning. Det kan handla om att du gömmer dig undan utvisning, eller att du inte hjälper till att få fram bevis på din identitet. Även om du inte kan styrka din identitet, kan Migrationsverket anse att du inte medverkar. Dina pengar kommer också att tas bort helt om du har ett utvisningsbeslut som inte går att verkställa på grund av praktiska verkställighetshinder, och du vägrar göra saker som skulle kunna göra det möjligt att utvisa dig. Då ska du erbjudas ett boende där du får mat eller matkuponger men inga pengar. Ett beslut om nedsatt eller indragen dagersättning kan överklagas till förvaltningsrätten. Du kan skriva överklagan på ditt eget språk. Skicka med en skriftlig kopia på Migrationsverkets beslut.

Dina rättigheter som papperslös

FARR som organisation uppmuntrar inte personer som fått slutliga utvisningsbeslut att hålla sig undan genom att leva gömda i Sverige. Är det så att du ser det som en omöjlighet att återvända till det land du flytt ifrån, är det ditt beslut att fortsätta leva kvar i Sverige. Om du lever i Sverige utan tillstånd är dina rättigheter begränsade.

Det är inte straffbart att ge stöd till en person som håller sig undan för att utvisningsbeslutet inte ska kunna verkställas, om den som ger stöd inte har som syfte att tjäna pengar.

Alla barn, både gömda och asylsökande, omfattas av FN:s barnkonvention, som Sverige har skrivit under. Den ger alla barn rättigheter – det spelar ingen roll om barnet har uppehållstillstånd eller inte. Eftersom konventionen inte har gjorts om till svensk lag gäller den inte fullt ut i svensk lagstiftning. Men den ska ändå påverka allt beslutsfattande.

Vård

Sedan den 1 juli 2013 har vuxna personer som vistas i Sverige utan tillstånd (papperslösa) samma rätt till sjukvård som asylsökande vuxna (se sid 69). Det gäller alltså sjukvård och tandvård som inte kan anstå, mödravård, förlossningskontroller, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort och en hälsoundersökning. Vad som räknas som vård som inte kan anstå bedöms av den ansvariga vårdpersonalen. Olika landsting har möjlighet att besluta om att erbjuda gömda vuxna mer omfattande rätt till vård. Om du behöver vård för något som inte nämnts ovan kan du försöka ta reda på vad som gäller i det landsting där du bor.

Vid första tillfället du söker vård får du ett reservnummer som vårdpersonalen använder istället för personnummer. Det är viktigt att du sparar detta nummer och tar med dig det varje gång du söker vård. Det är också bra om du har en id-handling (legitimation, pass, kopia av id-handling eller ett gammalt LMA-kort) som du kan ta med dig när du söker vård. Om du saknar id-handling har du ändå rätt till vård.

Staten betalar den största delen av kostnaden för vården, men precis som asylsökande måste du betala en patientavgift. Avgiften kan variera mellan olika landsting men ett läkarbesök på vårdcentral kostar 50 kr. Du får även betala 50 kr för varje medicin som läkaren skriver ut åt dig.

 MER INFORMATION PÅ FLERA SPRÅK OM VÅRD FÖR PAPPERSLÖSA FINNS HOS RÖDA KORSET: <http://www.redcross.se/detta-gor-vi/stod-till-migranter/vardformedling-for-papperslosa-/ar-du-papperslos/information-till-papperslosa-pa-flera-sprak/>

Sjukvårdens sekretessregler omfattar alla, oavsett om man har uppehållstillstånd eller inte. Enligt Sekretesslagen får inga uppgifter från sjukvården lämnas till utomstående om det kan skada patienten. Undantag gäller för polisen, men endast om polisen uttryckligen frågar efter en viss person på ett sjukhus. Då måste personalen svara ja eller nej på frågan. Personalen får inte själv ringa till Migrationsverket eller polisen och säga att du finns där.

Om du är orolig för att polisen ska söka upp dig, be personalen berätta för dig ifall polisen tar kontakt med dem. Du behöver heller inte ge din adress utan kan säga att du har skyddad adress. Om personalen på sjukhuset inte känner till reglerna om sekretess kan det hända att de ringer till Migrationsverket för att kolla vem som ska betala vården. Migrationsverket kan då i sin tur ringa polisen. Därför är det viktigt att du kan berätta om dina rättigheter, och att det är ett lagbrott om sjukvårdspersonalen ringer till Migrationsverket och berättar att du är där. Lagen heter Sekretesslag (1980:100)

Barn och vård

Gömnda barn har rätt till all den sjukvård och tandvård de behöver på samma villkor som barn födda i Sverige. Behandlingar som sträcker sig långt fram i tiden kan nekas i väntan på att barnet får uppehållstillstånd. Det är för att barnet inte ska ta skada om behandlingen avbryts vid en utvisning.

Sjukvården till barn utan papper ska ges på samma villkor som till svenska barn. Det innebär att den är gratis på en del ställen, men på andra ställen får man betala en patientavgift om barnet fyllt tolv. Sådan tandvård som omfattas av statligt tandvårdsstöd är gratis för barn. Mediciner kostar 50 kronor som för vuxna.

Ibland vet inte sjukvårdpersonalen vilka regler som gäller när ett barn söker vård och saknar de fyra sista siffrorna i personnumret, och de är osäkra på hur de ska göra med betalning och registrering. Därför är det bra att du själv kan informera personalen om vad som gäller. För sjukvård kan du hänvisa till kommunens och landstingets hemsidor, där det finns riktlinjer om vad som gäller just där.

Stöd och hjälp från socialtjänsten

Varje svensk kommun har ansvar för alla människor som befinner sig i kommunen och det gäller även papperslösa. Du har därför alltid rätt att fråga socialtjänsten om hjälp. Du kan ansöka om att få hjälp med vård, behandling eller annat stöd på grund av psykisk ohälsa, missbruk eller funktionshinder. Du kan även ansöka om en kontaktperson, helgvistelse på läger eller annat stöd till barn och ungdomar. Du kan också ansöka om ekonomiskt bistånd.

Socialtjänsten måste ta emot din ansökan men beroende på hur de tolkar lagen och din situation kan de neka dig hjälp. För att kunna nå framgång är det viktigt att du berättar att du inte kan få hjälp någon annanstans och att Migrationsverket inte har något ansvar för dig. Du ska dessutom vara tydlig med att du inte har några andra försörjningsmöjligheter eller kan återvända till ditt hemland. Du kan uppge en c/o-adress om du vill, men betona att du faktiskt bor i kommunen.

Inför ett möte med Socialtjänsten kan det vara bra att du påminner dem om att de inte är skyldiga att kontakta polisen. Socialtjänsten är inte heller skyldig att kontakta Migrationsverket i de fall en person sökt uppehållstillstånd men fått avslag. Däremot är anställda på Socialtjänsten skyldiga att lämna uppgifter om en person som ska utvisas eller avvisas om Polisen eller Migrationsverket kontaktar dem och frågar om just den specifika personen.

 MER INFORMATION OM RÄTTIGHETER FÖR PAPPERSLÖSA KAN DU SÖKA EXEMPELVIS HOS FRISTAD STOCKHOLM: <http://dinarattigheter.org/till-myndigheter/socialtjanstlagen-och-kommunens-ansvar/>

Utbildning

Alla barn mellan 6 och 18 år har rätt att gå i skolan i Sverige. Det gäller sedan den 1 juli 2013 även barn som lever gömda. Ta kontakt med rektorn på den skola som barnet vill gå på. Skolpersonalen har inte rätt kontakta Migrationsverket eller Polisen och du behöver inte ange din adress till skolan.

Det året ett barn fyller 6 år får han eller hon börja i förskoleklass, där barnet får förbereda sig på att börja grundskolan. Från 7 års ålder kan barnet börja i grundskola. I Sverige går barn i grundskola i nio år. Både i förskolan och i grundskolan får barnen böcker och lunch gratis.

Ungdomar som gått klart grundskola kan välja att studera vidare på ett gymnasieprogram. Det finns många olika program att söka och vilket program ungdomen antas till beror på hans eller hennes betyg. De flesta gymnasieprogram är 3 år långa. Om du påbörjar en gymnasieutbildning när du är under 18 år har du rätt att avsluta den även efter att du fyllt 18 år.

Gömda barn och ungdomar med psykisk funktionsnedsättning har rätt att gå i "särskola", där de får en utbildning som är anpassad efter deras behov.

All utbildning för barn är gratis i Sverige och om barnet behöver skjuts till skolan ska skolan ordna det.

Arbete

Om du har haft rätt att arbeta utan arbetstillstånd så upphör detta då du får slutgiltigt avslag på din asylansökan. Om du har haft ett vanligt arbete och betalat skatt så kan du kanske fortsätta med detta, till exempel om arbetsgivaren inte upptäcker eller struntar i det. Skatteverket lämnar inte automatiskt ut uppgifter till polisen om enskilda arbetare. Skatteverket och polisen gör dock ibland kontroller av arbets- och uppehållstillstånd på arbetsplatser.

Om du jobbar svart så har du ingen anställningstrygghet eller rätt till sjukpenning om du blir sjuk. Däremot har du alltid rätt till lön för ditt arbete, och du har rätt till den lön du har blivit lovad, antingen muntligt eller skriftligt. Detta har inte med arbetstillståndet att göra. Arbetskadeförsäkringen gäller alla arbetande, oavsett om man har tillstånd.

Fackföreningen kan försöka hjälpa dig att bevaka dina intressen och stötta dig vid en eventuell konflikt med din arbetsgivare. De flesta fackföreningar organiserar dock inte personer som inte har arbetstillstånd. Ett undantag är SAC, syndikalisterna. Diskussioner pågår inom andra förbund. I Stockholm finns ett fackligt center för papperslösa som drivs av LO.

→ SE ADRESSLISTAN, SID 83

Om du har blivit felaktigt bemött

Migrationsverkets bemötandeombudsman

Om du har blivit illa bemött eller på annat sätt felaktigt behandlad av personal vid Migrationsverket kan du vända dig till Migrationsverkets bemötandeombudsman. Bemötandeombudsmannen tar emot och utreder sådana anmälningar. Bemötandeombudsmannen kan däremot inte titta på bedömningen av dina asylskäl.

🌐 DU KAN KONTAKTA BEMÖTANDEOMBUDSMANNEN VIA WEBB-FORMULÄR:
<http://www.migrationsverket.se/info/1125.html> ELLER TELEFON: 020-30 30 20.

Justitieombudsmannen (JO)

Du kan klaga hos Justitieombudsmannen om du bedömer att du själv eller någon annan blivit felaktigt bemött av en myndighet eller tjänsteman vid handläggning av ett ärende. Däremot kan JO aldrig ändra en dom eller ett beslut. JO ska övervaka att myndigheter och tjänstemän följer lagen och uppfyller sina skyldigheter.

🌐 HÄR FINNS BLANKETTEN FÖR ANMÄLAN TILL JO: <http://www.jo.se/>

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Diskrimineringsombudsmannen arbetar för allas lika rättigheter och möjligheter och mot alla former av negativ särbehandling - till exempel diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

🌐 INFORMATION OM HUR MAN ANMÄLER DISKRIMINERING FINNS PÅ HEMSIDAN:
<http://www.do.se>

Adresser

FARR

Flyktinggruppernas Riksråd är en politiskt och religiöst obunden paraplyorganisation som bistår flyktinggrupper, asylkommittéer och enskilda.

Tel: 08-7100245. E-post: info@farr.se. <http://www.farr.se>

Ordförande Sanna Vestin, Stockholm, sanna.vestin@farr.se

LOKALA FLYKTINGGRUPPER OCH ASYLKOMMITTÉER

Dessa grupper är medlemmar i FARR och stödjer asylsökande och papperslösa. Om du inte hittar någon grupp på din ort så vänd dig till info@farr.se. Alla grupper har inte offentlig adress.

Borlänge: Borlänge Asylkommitté

Tel: 0709-25 99 89, E-post: kent.gustafsson@bahnhof.se

Borås: Kyrkornas flyktingrådgivning i Borås.

Tel: 0706-62 88 66, E-post: ingegerd.helgesson@bredband.net

Falkenberg: Hallands Asylkommitté,

Tel: 0346-58316, 0735-753866.

Falun: Flyktinggruppen i Falun

Tel: 023-338 15. E-post margaret.hammare@swipnet.se;

Gävle: Asylkommittén i Gävleborg,

E-post: gavleborg@asylkommitten.se, <http://www.asylkommitten.se/>

Göteborg: Ingen Människa är Illegal

Tel: 0704-37 75 24. E-post jour: momo@ingenillegal.org, E-post gruppen: goteborg@ingenillegal.org
<http://www.ingenillegal.org/imai-goteborg/>

För juridisk rådgivning i Göteborg, kontakta rosenjuristerna@gmail.com

Hammenhög: Österlens stödgrupp för flyktingar

E-post: hanna-johansson@passagen.se

Knivsta: Alsike Kloster,

E-post: systrarna@alsikekloster.org

Lund: Asylgruppen Lund

Tel: 0762-41 14 22. E-post: asylgruppenlund@gmail.com

<http://asylgruppenlund.webs.com/>

Lund: Ideellt asylstöd i Skåne

E-post: asylstod@gmail.com

<http://asylstod.wordpress.com/>

Malmö: Asylgruppen i Malmö

E-post: asylgruppenimalmo@gmail.com

<http://www.asylgruppenimalmo.se/>

Norrköping: Asylgruppen i Norrköping

Tel: 0737-80 27 77. E-post: epost@asylgruppennorrkoping.se

<http://asylgruppennorrkoping.wordpress.com/>

Skellefteå: SMIA (Skelleftebor mot inhumana avvisningar)

Tel: 0761-342146, erik.wikstrom@telia.com, ayn.ron@gmail.com

Stockholm: Asylkommittén i Stockholm

Tel: 0708-16 21 61 (helst sms)

För juridisk rådgivning: Kontakta mr-gruppen, Läkare i Världen, tel 08-6646687

Stockholm: Ingen Människa är Illegal

Tel, endast för bokning av rådgivning: 0707-33 61 07. E-post: stockholm@ingenillegal.org

Sundsvall: Sundsvalls Asylkommitté

Tel: 0729-13 03 80. E-post: info@sundsvallsasylkommitte.se

<http://www.sundsvallsasylkommitte.se/>

Södra Dalarna: Södra Dalarnas Asylkommitté

E-post: joi.persson@telia.com, michael.williams@farr.se

Trelleborg: Per Lang, (extra kontaktperson Skåne)

E-post: per.lang@gmail.com

Umeå: Ingen Människa är Illegal

E-post: umea@ingenillegal.org

Uppsala: Uppsala Ekumeniska Fristadsgrupp

E-post: Bo.Nylund@telia.com

Östersund: Ingen Människa är Illegal

Tel: 0764 - 27 54 57. E-post: ostersund@ingenillegal.org

<http://www.ingenillegal.org/imai-ostersund>

ANDRA ORGANISATIONER SOM ARBETAR MED ASYL- OCH FLYKTINGFRÅGOR

Amnesty International, svenska sektionen.

Efter noggrann utredning och om det går att bekräfta risk för förföljelse kan svenska Amnesty vädja till myndigheter i enstaka enskilda ärenden, om dessa faller inom Amnestys åtagande. Amnesty kan också uttala sig om vissa gruppers risksituation. Läs på hemsidan eller kontakta flyktingavdelningen.

Box 4719, 116 92 Stockholm. Tel: 0771-266 37 89, Fax: 08-729 02 01. E-post: info@amnesty.se

<http://www.amnesty.se>

Barnombudsmannen (BO)

Barnombudsmannen är en myndighet med uppdrag att bevaka barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s barnkonvention. Barnombudsmannen kan lämna förslag till regeringen på ändringar i svensk lagstiftning, men går inte in i enskilda ärenden.

Box 22106, 104 22 Stockholm. Tel: 08-692 29 50. E-post: info@barnombudsmannen.se

Tel för barn under 18 år: 020-23 10 10 (samtalet är gratis).

<http://www.barnombudsmannen.se>

Caritas

Katolska kyrkans biståndsorganisation, som ibland kan ge stöd, råd och praktisk hjälp till asylsökande, flyktingar och hemlösa.

Brunnsgränd 4, 4 tr. Box 2150, 111 30 Stockholm

Tel: 08-50 557 600. Fax: 08-22 56 20 E-post: caritas@caritas.se

<http://www.caritas.se>

Diskrimineringsombudsmannen, DO

DO arbetar mot alla former av negativ särbehandling. Om du har blivit diskriminerad i Sverige på grund av till exempel ditt kön, etnisk tillhörighet, religion eller handikapp kan DO i vissa fall ge råd, juridiskt stöd och representation vid en eventuell rättegång.

Box 3686, 103 59 Stockholm

Tel: 08-120 207 00, 020-36 36 66 (gratis nr). Fax: 08-120 20 800. E-post: do@do.se

<http://www.do.se>

Crossroads

Riktar sig enbart till EU-migranter, socialt stöd. Öppen verksamhet: 8:00-12:00 måndag till fredag ; Krukmakargatan 36A, 118 56 Stockholm. Närmaste t-bana: Zinkensdamm. Tel: 08-684 23 150

<http://stockholmcrossroads.se/en/>

Ingen människa är illegal

Nätverk som kämpar för en gränslös värld och stöttar papperslösa med praktiska saker såsom boende, mat, kollektivtrafik, sociala aktiviteter m.m.

E-post:

upsala@ingenillegal.org

stockholm@ingenillegal.org

goteborg@ingenillegal.org, tel: 0704-377524

ostersund@ingenillegal.org, tel: 0764-275457

nykoping@ingenillegal.org

trollhattan@ingenillegal.org

umea@ingenillegal.org

<http://www.ingenillegal.org/>

Hiv-Sverige

Organisation som drivs av och arbetar för hivpositiva och anhöriga.

Tjurbergsgatan 29, 118 56 Stockholm. Tel: 08-714 54 10. E-post: info@hiv-sverige.se

<http://www.hiv-sverige.se>

Liberala flyktingfonden

Liberala Flyktingfonden bildades av Liberala ungdomsförbundet. Den samlar in och fördelar pengar till dem som gömmer sig och inte kan återvända hem. Du som lever gömd kan vända dig till fonden för att söka ekonomiskt bidrag.

Liberala flyktingfonden, Box 2253, 113 16 Stockholm. Tel: 08- 559 227 49.

E-post: flyktingfonden@luf.se

Läkare i Världen

MR-gruppen ger juridisk och social rådgivning.

Tel: 08-664 66 87. E-post: info@lakareivarlden.org

http://lakareivarlden.org/?page_id=11

RSFL – Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter

RFSL arbetar för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter i Sverige. RFSL ger även stöd och råd till hbtq-flyktingar. Inom RFSL finns också nätverket RFSL Newcomer, en mötesplats för hbtq-flyktingar och migranter.

Sveavägen 59, Box 350, 101 26 Stockholm. Tel: 08-501 629 00. E-post: forbund@rfsi.se

Newcomers: Tel 0761-84 88 17. E-post: newcomer@rfsi.se

<http://www.rfsi.se>

Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar

Rådgivningsbyrån erbjuder gratis juridisk rådgivning i frågor som rör asyl, familjeåterförening, svenskt medborgarskap och svensk utlänningslagstiftning. Den förmedlar också information om förhållanden i enskilda länder, som har betydelse i bedömningen av asylskäl och andra grunder för uppehållstillstånd. Telefonrådgivningen är öppen mån-ons 9-10.30

Gyllenstiernsgatan 14, 115 26 Stockholm.

Tel: 0200-88 00 66. Fax: 08-665 09 40

<http://www.sweref.org>

Rädda Barnen

Organisation i Sverige och världen som på olika sätt arbetar med barns rättigheter. Arbetar bl.a. med barns rätt till vård och skola. Vissa lokalföreningar engagerar sig för flyktingbarn.

107 88 Stockholm.

Tel: 08-698 90 00. Fax: 08-698 90 10. E-post: kundservice@rb.se

<http://www.rb.se>

Röda korset

Röda Korset stödjer människor på flykt i merparten av världens länder. I Sverige arbetar de med stöd till asylsökande, efter forskning, familjeåterförening och förmedling av rödakorsmeddelanden.

Hornsgatan 54, Box 17563, 118 91 Stockholm. E-post: info@redcross.se

Tel: 08-452 46 00 (växel), 020-41 50 00 (rådgivning i flyktingärenden, familjeåterförening m.m.)

<http://www.redcross.se/detta-gor-vi/stod-till-migranter/>

Sociala Missionen

Sociala Missionen är en kristen förening som erbjuder råd och stöd i frågor som rör migration. Du kan ringa eller skriva till dem eller besöka dem personligen. Sociala Missionen arbetar också med familjeåterförening, återvändande och integration.

Högbergsgatan 31 A, 116 20 Stockholm. Tel: 08-556 023 00. E-post: info@socialamissionen.se

<http://www.socialamissionen.se>

Svenska Kyrkan

I många av Svenska kyrkans församlingar pågår arbete för att på olika sätt stötta flyktingar. Hör av dig till Svenska Kyrkan och ta reda på vilket arbete som bedrivs nära dig.

Svenska Kyrkan, 751 70 Uppsala. Tel: 018-16 95 00. E-post: info@svenskakyrkan.se

<http://www.svenskakyrkan.se>

UNHCR Regional Office for the Baltic and Nordic Countries

FN:s flyktingkommissariats regionalkontor. De arbetar bland annat med handläggning av juridiska frågor som rör asylrätt. De ger också råd till regeringar, myndigheter och organisationer i lagstiftningsfrågor och informerar allmänheten.

Ynglingagatan 14, 6 tr, 113 47 Stockholm. Tel: 08-457 48 80. E-post: swest@unhcr.org

<http://www.unhcr.se/>

Vänsterpartiets fristadsfond

Hjälper asylsökande flyktingar som hotas av utvisning och inte kan återvända till sina hemländer. Fonden bidrar med pengar till sakkunnig juridisk hjälp. Det sker när den efter en noggrann undersökning har funnit det nödvändigt att gå in med en ny ansökan.

E-post: anita.dorazio@gmail.com

<http://fristadsfonden.se/>

ORGANISATIONER SOM FÖRMEDLAR VÅRD TILL EU-MIGRANTER OCH PAPPERSLÖSA

Liljengrenska stiftelsen, Varberg

E-post: liljengrenska@hotmail.com

Läkare i Världen

Läkare i Världen håller »Kliniken« öppen onsdagkvällar 18:30-21:00, Artemisgatan 10 i Hjorthagen. Papperslösa är välkomna dit för att kostnadsfritt träffa medicinsk personal och få hjälp att få tillgång till subventionerad offentlig vård.

Tel: 08-664 66 87. E-post: info@lakareivarlden.org

<http://lakareivarlden.org/>

Porten, Borås

Förmedlar vård till papperslösa varannan måndag.

Tel onsd 17.30-19.00, 0735-63 20 80. E-post: krook99@gmail.com

Rosengrenska/Röda Korset, Göteborg

Rosengrenska och Röda Korset driver tillsammans "Vård för papperslösa".

Det består av ett ideellt nätverk av vårdpersonal med papperslösa som målgrupp.

Verksamheten sköts genom en jourtelefon samt en drop-in-verksamhet en kväll per vecka.

Tel: 0704-06 66 70, 031-7416207. E-post: kliniken@rosengrenska.org

<http://www3.rosengrenska.org>

Röda Korset, Stockholm

Ett fristående nätverk av läkare, barnmorskor, psykologer och andra yrkesgrupper med olika medicinsk bakgrund arbetar på frivillig basis och ger papperslösa människor vård. Vården är kostnadsfri och bokas i förväg.

Tel: 020-211 000 (må-to 9.30-11, kostnadsfritt), 0709-406723 (endast sms)

E-post: papperslos@redcross.se

<http://www.redcross.se/detta-gor-vi/stod-till-migranter/vardformedling-for-papperslosa-/ar-du-papperslos/vardformedlingar/>

Tinnerökliniken, Linköping/Norrköping

Arbetar främst med EU-migranter men hjälper papperslösa att få tillgång till offentlig vård.

Tel: 0733-22 58 87

E-post: info@papperslosa.se

<http://www.papperslosa.se>

Andra orter

Kontaktpersoner kan finnas. Ta kontakt med nätverken i Göteborg eller Stockholm för information.

ÖVRIGA VÅRDORGANISATIONER

Kris- och Traumacentrum

Tortyrdiagnostik, tortyrutredningar mm. Wollmar Yxkullsgatan 25, 118 50 Stockholm

Tel: 08-515 167 50. Fax: 08-655 77 56. E-post: ktc@krisochtraumacentrum.se

<http://www.krisochtraumacentrum.se/>

Röda Korsets center för torterade och krigsskadade flyktingar i Sverige

Röda Korsets olika behandlingscenter för krigsskadade och torterade vänder sig till flyktingar och deras familjer som lider av sviter efter tortyr och krigsupplevelser.

Stockholm tel: 08-772 19 80. E-post: info-rkc@redcross.se

<http://www.redcross.se/rehabstockholm>

Malmö/Hässleholm tel: 040-32 65 30. E-post: rkc.malmo@redcross.se

<http://www.redcross.se/rehabmalmo>

Skellefteå/Luleå/Umeå tel: 0910-71 78 56/55/52. E-post: rkc.skelleftea@redcross.se

<http://www.redcross.se/rehabskelleftea>

Skövde tel: 0500-42 49 95. E-post: rkc.skovde@redcross.se

<http://www.redcross.se/rehabskovde>

Uppsala/Hedemora tel: 018-18 75 68. E-post: rkc.uppsala@redcross.se

<http://www.redcross.se/rehabupsala>

STÖD FÖR VÅLDSUTSATTA

Här nämns endast ett urval av jourlinjer. Flera kvinnojouurer tar emot papperslösa, till exempel kommunala kvinnojouurer i Göteborg.

Kvinnojouren Ada

Ideell förening som driver ett skyddat boende för kvinnor, tjejer och barn som behöver fly sina hem på grund av våld och hot. Tel: 031-13 11 66. E-post: info@kvinnojouren-ada.nu

<http://www.kvinnojouren-ada.nu/>

Kvinnors nätverk

För kvinnor som behöver råd och hjälp. Jour för ungdomar: 020-40 70 40 (9-22, kostnadsfritt)

Tel: 08-646 10 70. E-post: info@kvinnonet.org

<http://www.kvinnonet.net> <http://kvinnonet.wordpress.com/>

RFSL:s Brottsofferjour

Genom RFSL:s brottsofferjour kan du som hbtq-person få stöd och hjälp med det våld du varit med om. Du kan prata med oss på telefon eller via mail, eller komma till Sveavägen 59 i Stockholm.

Telefon: 020-34 13 16 (gratisnummer). **E-post:** boj@rfs.se

Systerjouren Somaya

Systerjouren Somaya kan erbjuda stödsamtal och rådgivning på flera språk, både per telefon och vid besök. Jouren har också skyddat boende och samtalsgrupper.

Tel: 020-81 82 83 (vardagar 9-16, lunchstängt 12-13). E-post: info@somaya.se

<http://www.somaya.se>

Terrafem

Driver bl.a en rikstäckande jourtelefon, kvinnojour, tjejhus och juristjour för flickor och kvinnor som utsatts för våld av närstående. Jourtelefonen ger stöd och juridisk rådgivning till utsatta kvinnor på över 40 språk. Box 891, 101 37 Stockholm. Tel: 020-52 10 10. E-post: info@terrafem.org

<http://www.terrafem.org>

FACKLIGA ORGANISATIONER

Fackligt Center för Papperslösa

Centret hjälper papperslösa och asylsökande att tillvarata sina rättigheter på arbetsmarknaden, genom information och kontakt med fackförbund. Öppet måndagar 16-19.

Hälsobrunnsgatan 10, 113 61 Stockholm. Tel 020-160 10 06. E-post: info@fcfp.se

<http://www.fcfp.se>

SAC Syndikalisterna

Syndikalisterna är en facklig organisation som även organiserar papperslösa.

Sveavägen 98, Box 6507, 113 83 Stockholm.

Tel: 08-522 45 630. E-post: info@sac.se

<http://www.sac.se>

ÖVRIGA LÄNKAR

<http://www.echr.coe.int>

Europadomstolen för mänskliga rättigheter

<http://www.ecre.org>

European Council on Refugees and Exiles. Länkar till konventioner om mänskliga rättigheter, EU-direktiv. Information om andra länders asylsystem. Lista över organisationer i andra länder (ELENA).

<https://www.ecoi.net>

Databas med landinformation

<http://www.immi.se>

Immigrant-institutet. Har en omfattande lista över organisationer för invandrare och flyktingar i Sverige m.m.

<http://www.irinnews.org>

Nyhetsförmedling från många länder

<http://lifos.migrationsverket.se>

Migrationsverkets landinformation

<http://www.manskligarattigheter.se>

Regeringens hemsida med UD:s årliga rapporter om mänskliga rättigheter i världens länder

<http://www.sanna-ord.se/>

Nyhets sida om asyl-och flyktingfrågor, uppdateras varje vecka.

<http://www.unhcr.org>

FN:s flyktingkommissariat. På engelska.

<http://www.w2eu.info>

Oberoende info för asylsökande och migranter i EU-länder

Bilagor

EU-länder

Belgien
Bulgarien
Cypern
Danmark
Estland
Finland
Frankrike
Grekland
Irland
Italien
Kroatien
Lettland
Luxemburg
Litauen
Malta
Nederländerna
Polen
Portugal
Rumänien
Slovakien
Slovenien
Spanien
Storbritannien
Sverige
Tjeckien
Tyskland
Ungern
Österrike

Dublinländer

EU-länderna samt Norge, Island och Schweiz.

EES-länder

EU-länderna, Gibraltar, Island, Liechtenstein och Norge.

Fullmakt för ombud

Härigenom befullmäktigas _____
vid ett eller flera tillfällen, att företräda mig i ärende angående arbets- och
uppehållstillstånd, flyktingförklaring och resedokument, häktning och
förvarsfrågor, verkställighetsärenden, samt alla andra frågor som har något
samband med ärenden om uppehållstillstånd.

Fullmakten innefattar behörighet att i angivna ärenden och vad därmed
sammanhänger handla å mina vägar i alla hänseenden, och inför alla myndigheter,
domstolar och organisationer och andra instanser, såsom Migrationsverket,
förvaltningsrätten och kammarrätt, vid förhandlingar, vid utkvittering av
handlingar och alla andra åtgärder som ärendet kräver.

Fullmakten innefattar behörighet att företräda undertecknad inför internationella
instanser som övervakar Sveriges åtaganden beträffande mänskliga rättigheter.

Underskrift

Namn (textat)

Födelsedatum (och eventuellt ärendenummer)

Datum

»Envar har rätt att i
andra länder söka och
åtnjuta fristad från
förföljelse«

UR ARTIKEL 14 I FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING
OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA